

بررسی نقش مشارکت شهروندان در حفظ و
نگهداری فضاهای سبز شهری و راهکارهای آن
(مطالعه موردی اراضی عباس آباد)

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

بررسی نقش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری و راهکارهای آن (مطالعه موردی اراضی عباس‌آباد)

دانش شهر شماره ۳۷۷

دی ماه ۹۵

معاونت مطالعات و برنامه‌ریزی امور زیرساخت و طرح جامع

مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی امور خدمات شهری و محیط زیست

تهیه‌کننده: ناهید همتی، عبدالله هندیانی

(برگرفته از پایان نامه خانم ناهید همتی)

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان شهید آقابزرگی، شماره ۳۲، کد پستی ۱۹۶۴۶۳۵۶۱۱

امور مخاطبان: ۲۲۳۹۲۰۸-۳ داخلی ۱۰۸ <http://rpc.tehran.ir>

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران است و استفاده از مطالب آن صرفاً با ذکر مأخذ بلامانع می‌باشد.

ضمناً متن (PDF) بر روی سایت فوق قابل دریافت است.

در دنیای صنعت زده امروزی، حفظ محیط زیست شهری همواره به عنوان یکی از ارکان اصلی دستیابی به شهری پایدار و نیز عاملی مؤثر در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان مورد توجه بوده و در این راه، درگیر نمودن و به مشارکت طلبیدن ساکنین شهرها نقش مهم و بسزایی داشته و خواهد داشت. ضرورت مشارکت واقعی و هدفمند در فعالیت های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی امری است که اهمیت آن بر همگان آشکار است.

پژوهش حاضر قصد دارد تا با بررسی نقش شهروندان به عنوان یکی از عناصر کلیدی در حفظ و گسترش فضاهای سبز شهری در کلانشهر تهران، مسیر دستیابی به توسعه پایدار شهری را در قامت یکی از مؤلفه های اثرگذار هموار نماید.

انجام پژوهش هایی از این دست، راهی برای دستیابی به نگرش و میزان تمایل شهروندان به انجام امور مشارکتی، بالأخص حفظ و نگهداری فضاهای سبز، است؛ فضاهایی که برحسب مقیاس و شکل خود، به عنوان یکی از عوامل کلیدی شهر عمل کرده و تشخیص و هویت شهر را تقویت می کنند.

امید است انتشار چنین گزارش هایی به اشاعه فرهنگ مشارکت شهری نزد مدیریت شهری و شهروندان کمک نموده و با بهره مندی از نظرات ارزشمند مخاطبان محترم، ارائه هر چه مؤثرتر این آثار در آینده میسر گردد.

بابک نگاهداری

رئیس مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

معضلات شهری پس از انقلاب صنعتی باعث از دست رفتن تعادل اکولوژیک شهرها و تخریب محیط زیست شد. کمبود فضای سبز بخشی از پیامدهای این تغییرات است و مشارکت شهروندان در حفظ آن باعث کاهش هزینه‌ها، کاهش آلودگی‌های هوا و صوتی در نتیجه ارتقای کیفیت زندگی می‌شود. حفظ فضای سبز نیاز به منابع مالی زیادی دارد و بدون مشارکت شهروندان، مدیریت شهری با هزینه‌های زیادی مواجه می‌گردد. گزارش پیش رو با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک و ابزار پرسشنامه بر روی ۳۸۴ نفر از شهروندان با سن بالای ۱۸ سال ساکن منطقه ۳ شهر تهران که از بوستان‌های اراضی عباس‌آباد استفاده می‌کنند صورت گرفته است. برای بررسی فرضیات از آزمون پیرسون استفاده شده است. بر اساس یافته‌ها در مشارکت‌های مالی ۵۲/۹ درصد پاسخگویان پرداخت به موقع عوارض، در مشارکت اجرایی ۷۹/۸ درصد پاسخگویان مشارکت در پاکسازی پارک‌ها، در مشارکت فکری ۶۹/۱ درصد پاسخگویان مشارکت در نیازسنجی‌ها و در مشارکت در ارزیابی ۴۹/۷ درصد پاسخگویان مشارکت در ارزیابی عملکرد و فعالیت‌ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز را مؤثر دانسته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشانگر این است که در سطح ۹۹ درصد اطمینان متغیرهای مشارکت مالی، مشارکت اجرایی، مشارکت فکری و مشارکت در ارزیابی بر مشارکت در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز شهری مؤثر است.

واژگان کلیدی: مشارکت، مشارکت مالی، مشارکت اجرایی، مشارکت فکری، مشارکت در ارزیابی، حفظ و نگهداری فضای سبز

فهرست مطالب

۱۱	۱- کلیات پژوهش
۱۱	۱-۱- مقدمه و بیان مسئله
۱۲	۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۲	۱-۳- اهداف پژوهش
۱۳	۱-۴- سؤال‌های تحقیق
۱۳	۱-۵- فرضیه‌های تحقیق
۱۳	۲- ادبیات تحقیق
۱۳	۲-۱- پیشینه تحقیق
۱۵	۲-۲- تاریخچه مشارکت
۱۵	۲-۳- مبانی نظری مشارکت
۱۷	۲-۴- مفهوم و معنای مشارکت
۱۷	۲-۴-۱- مشارکت
۱۷	۲-۵- مراحل مشارکت
۱۸	۲-۶- دیدگاه‌ها و نظریه‌های مشارکت
۱۸	۲-۶-۱- دیدگاه‌های نظری درباره مشارکت
۱۹	۲-۷- انواع مشارکت
۲۰	۲-۷-۱- در یک تقسیم‌بندی، مشارکت به دو صورت فردی و گروهی تقسیم می‌شود.
۲۰	۲-۷-۲- مشارکت در تقسیم‌بندی دیگری ممکن است به صورت ذهنی یا عملی صورت پذیرد:
۲۰	۲-۷-۳- انواع مشارکت از لحاظ موضوع
۲۱	۲-۷-۴- انواع مشارکت از لحاظ چگونگی دخالت مردم
۲۱	۲-۸- نقش مشارکت شهروندان
۲۱	۲-۸-۱- مشارکت مالی
۲۱	۲-۸-۲- مشارکت اجرایی

۲۲	۲-۸-۳- مشارکت فکری
۲۲	۲-۹- نتایج مشارکت مردم در اجرای پروژه‌ها
۲۴	۲-۱۰- فضای سبز
۲۴	۲-۱۱- انواع فضاهای سبز شهری
۲۴	۲-۱۱-۱- فضای سبز برون شهری
۲۴	۲-۱۱-۲- فضای سبز درون شهری
۲۵	۲-۱۲- مزایای فضای سبز شهری
۲۶	۲-۱۳- استانداردهای فضاهای سبز شهری
۲۸	۲-۱۴- حفظ و نگهداری فضای سبز
۲۸	۲-۱۵- عوامل مؤثر بر حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۲۸	۲-۱۶- مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز
۲۸	۲-۱۷- بررسی موقعیت مکانی و ویژگی‌های اراضی عباس‌آباد و فضای سبز آن
۲۹	۲-۱۸- چارچوب نظری
۳۰	۲-۱۹- مدل مفهومی
۳۰	۳- روش اجرای تحقیق
۳۰	۳-۱- روش و نوع تحقیق
۳۰	۳-۲- جامعه آماری
۳۱	۳-۴- تعیین حجم نمونه
۳۱	۳-۵- واحد تحلیل
۳۱	۳-۶- ابزار جمع‌آوری اطلاعات
۳۱	۳-۷- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۳۱	۳-۸- متغیرهای تحقیق
۳۲	۳-۹- روایی و پایایی تحقیق
۳۲	۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها (یافته‌ها)
۳۲	۴-۱- یافته‌های توصیفی (تحلیل یک متغیره)
۳۲	۴-۱-۱- ویژگی‌های فردی پاسخگویان
۳۲	۴-۱-۲- شاخص مشارکت مالی
۳۳	۴-۱-۳- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت مالی
۳۳	۴-۱-۴- شاخص مشارکت اجرایی
۳۴	۴-۱-۵- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت اجرایی
۳۴	۴-۱-۶- شاخص مشارکت فکری

۳۵	۷-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت فکری
۳۵	۸-۱-۴- شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها
۳۶	۹-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها
۳۶	۱۰-۱-۴- شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳۷	۱۱-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳۷	۱۲-۱-۴- اولویت‌های مشارکتی
۳۸	۱-۱۲-۱-۴- اولویت مشارکت مالی
۳۸	۲-۱۲-۱-۴- اولویت مشارکت اجرایی
۳۸	۳-۱۲-۱-۴- اولویت مشارکت فکری
۳۹	۴-۱۲-۱-۴- اولویت مشارکت در ارزیابی
۳۹	۲-۴- نتایج آزمون فرضیات
۳۹	۱-۲-۴- به نظر می‌رسد مشارکت‌های مالی شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است.
۴۰	۲-۲-۴- به نظر می‌رسد مشارکت‌های اجرایی شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.
۴۰	۳-۲-۴- به نظر می‌رسد مشارکت‌های فکری شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.
۴۱	۴-۲-۴- به نظر می‌رسد مشارکت‌های شهروندان در ارزیابی فعالیت‌ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.
۴۱	۵-۲-۴- به نظر می‌رسد بین انواع مشارکت تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
۴۲	۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۴۲	۱-۵- یافته‌های تحقیق
۴۴	۲-۵- نتیجه‌گیری
۴۵	۳-۵- پیشنهادها
۴۷	منابع

فهرست جداول

۳۳	جدول ۱-۲- فرصت‌ها(مزایای) استفاده از مشارکت شهروندان
۳۴	جدول ۲-۲ - معایب مشارکت شهروندان
۳۹	جدول ۳-۲- نظریه‌های مورد استفاده در تعیین شاخص‌های مشارکت
۳۳	جدول ۲-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت مالی
۳۳	جدول ۳-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت مالی
۳۴	جدول ۴-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت اجرایی
۳۴	جدول ۵-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت اجرایی
۳۵	جدول ۶-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت فکری
۳۵	جدول ۷-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت فکری
۳۶	جدول ۸-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها
۳۶	جدول ۹-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها فعالیت‌ها
۳۷	جدول ۱۰-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳۷	جدول ۱۱-۱-۴- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳۸	جدول ۱-۱۲-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت مالی
۳۸	جدول ۲-۱۲-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت اجرایی
۳۹	جدول ۳-۱۲-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت فکری
۳۹	جدول ۴-۱۲-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت در ارزیابی
۴۰	جدول ۱-۲-۴- رابطه آماری تأثیر مشارکت‌های مالی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز
۴۰	جدول ۲-۲-۴- رابطه آماری تأثیر مشارکت‌های اجرایی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز
۴۱	جدول ۳-۲-۴- رابطه آماری تأثیر مشارکت‌های فکری بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز
۴۱	جدول ۴-۲-۴- رابطه آماری تأثیر مشارکت در ارزیابی فعالیت‌ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز
۴۲	جدول ۵-۲-۴- نتایج آزمون فریدمن

۱- کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه و بیان مسئله

افزایش جمعیت و رشد شهرنشینی به عنوان پیامدهای صنعتی شدن، در بسیاری از کشورها مشهود است. این پدیده تا قبل از سال ۱۹۰۰ میلادی، مختص کشورهای غربی بود، اما از ابتدای قرن بیستم، شهرنشینی، کشورهای درحال توسعه را نیز در بر گرفت به طوری که هم اکنون در اغلب کشورهای درحال توسعه جمعیت شهرنشین بیشتر از جمعیت روستانشین آن هاست. گسترش شهرها که به دنبال افزایش جمعیت و مهاجرت از روستاها صورت گرفت، شهروندان را با مشکلات زیادی روبرو کرده است.

معضلات شهری پس از انقلاب صنعتی از جمله افزایش سریع جمعیت و رشد بی رویه شهرنشینی و به تبع آن نیازهای اقتصادی و اجتماعی باعث از دست رفتن تعادل اکولوژیک شهرها و نابودی باغها و مزارع در شهرها و حومه آنها شد. این مسئله برای مدیران شهری و حتی شهروندان، زنگ خطری بود که به عمق تخریب محیط زیستشان پی ببرند و در پی بازسازی، حفظ و افزایش فضاهای سبز باشند. بنا بر اعلام وزارت محیط زیست سئول، میزان فضای سبز در این شهر از سال ۲۰۰۱ رو به افزایش است. این میزان پیشرفت به دلیل انجام پروژه هایی مانند سازمان سبز سئول است. این پروژه توسط یک سازمان غیردولتی با همکاری مردم و البته پشتیبانی شهرداری اداره می شود (B young-E Yang & Kang, Oh Lee 2011).

در ایران با اقلیم و تنوع آب و هوایی و سرانه فضای سبز بین ۷ تا ۱۲ مترمربع برای هر نفر، در مقایسه با شاخص تعیین شده از سوی محیط زیست سازمان ملل متحد (۲۰ تا ۲۵ مترمربع) (سعیدنیا ۱۳۸۲، ۳۸) متأسفانه شاهد از بین رفتن جنگل ها و باغها و تغییر کاربری آنها هستیم.

کلان شهر تهران نیز از این اتفاقات به دور نمانده و بخش زیادی از باغها به دلیل محدودیت زمین و ارزش یافتن آن تخریب شد و تغییر کاربری داد. ظرفیت پالایش و جذب آلاینده ها به دلیل تخریب فضای سبز در این شهر پایین است. واقعیت این است که اداره و مدیریت کلان شهری چون تهران بدون مشارکت واقعی شهروندان امری است دشوار و به همین جهت است که مدیریت شهری خواستار مشارکت شهروندان در عرصه های مختلف از جمله حوزه امور شهری و حفظ و نگهداری از پارکها و فضای سبز شهری است.

هدف این تحقیق شناخت نقش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری است و از آنجا که تحقیق می بایست محدوده خاص و مشخصی داشته باشد، این پژوهش به اراضی عباس آباد که بخشی از آن در محدوده منطقه ۳ شهر تهران واقع گردیده اختصاص یافته و اراضی عباس آباد به دلیل موقعیت منحصر به فرد و ویژه آن انتخاب شده است. بدیهی است که حفظ و نگهداری این حجم از فضای سبز (بیش از ۱۵۰ هکتار) نیاز به منابع مالی زیادی دارد و بی شک بدون مشارکت شهروندان، شرکت نوسازی عباس آباد سالانه با هزینه های زیادی در زمینه حفظ و نگهداری پارکها و فضاهای سبز شهری مواجه می گردد. از این رو مدیریت شهری باید تمام تلاش

خود را معطوف به ارائه راه‌کارهایی نماید تا بتواند از مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز شهری به بهترین شکل ممکن بهره‌مند گردد

بنابراین سؤال اصلی این تحقیق عبارت است از اینکه مشارکت شهروندان چه نقشی در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری دارد؟ و چه راهکارهایی برای آن می‌توان ارائه داد؟

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

ضرورت و اهمیت مشارکت واقعی و هدفمند در فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بر همگان آشکار است از این رو انجام پژوهش‌هایی از این دست راهی برای دستیابی به نگرش و میزان تمایل شهروندان به انجام امور مشارکتی بالأخص حفظ و نگهداری فضاهای سبز است. فضاهای سبز برحسب مقیاس و شکل خود، به‌عنوان یکی از عوامل مشخصه شهر عمل کرده و تشخیص و هویت شهر را تقویت می‌کنند. یکی از شاخص‌های شناسایی هویت فرهنگی شهر، مؤلفه طبیعی است. (Behzadfar, 2007, 54)

از آنجایی که تاکنون به این موضوع پرداخته نشده است، انجام پژوهش و پرداختن به این کاربری در شهرها خصوصاً در کلان‌شهر تهران امری ضروری و مهم و به‌عنوان یکی از نیازهای ضروری جوامع شهری، در جهت هدایت شهروندان به‌سوی فعالیت‌های مشارکتی و رسیدن به استانداردهای جهانی است.

۱-۳- اهداف پژوهش

الف) هدف اصلی:

شناخت نقش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری و راهکارهای آن

ب) اهداف فرعی:

۱. شناخت نقش مشارکت مالی شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۲. شناخت نقش مشارکت اجرایی شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳. شناخت نقش مشارکت فکری شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۴. شناخت نقش مشارکت شهروندان در ارزیابی فعالیت‌های مربوط به حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۵. شناخت اولویت‌های مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۶. ارائه پیشنهادها و راهکارها جهت افزایش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

۱-۴- سؤال‌های تحقیق

• سؤال اصلی:

تحقیق مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟

• سؤال‌های فرعی:

۱. نحوه مشارکت‌های مالی شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟
۲. نحوه مشارکت‌های اجرایی شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟
۳. نحوه مشارکت‌های فکری شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟
۴. نحوه مشارکت شهروندان در ارزیابی فعالیت‌های مربوط به حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟
۵. نحوه اولویت‌بندی انواع مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری چگونه است؟

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد مشارکت‌های مالی، اجرایی، فکری و ارزیابی فعالیت‌ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.

۲- ادبیات تحقیق

۲-۱- پیشینه تحقیق

- در مطالعات داخلی نمیرانیان و همکاران (۱۳۸۹). «نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت شهروندان در امور پارک‌های جنگلی (مطالعه موردی شهر تهران)» را موردسنجش قرار داده‌اند. جامعه آماری تحقیق، بازدیدکنندگان پارک‌های جنگلی شهر تهران (چیتگر، لویزان، طالقانی و سرخه‌حصار) بودند که ۲۰۵ نفر به‌عنوان نمونه تعیین شدند. نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که بین مشارکت شهروندان در امور پارک‌های جنگلی و سرمایه اجتماعی در سطح یک درصد رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بر اساس تحلیل واریانس نیز بین مشارکت شهروندان در امور پارک‌های جنگلی و سطوح مختلف سرمایه اجتماعی در سطح پنج درصد تفاوت معنی‌دار وجود دارد. در تحلیل رگرسیونی گام‌به‌گام نیز به ترتیب هفت متغیر وارد تحلیل شدند که در مجموع حدود ۶۶/۴ درصد از واریانس تمایل به مشارکت شهروندان در امور پارک‌های جنگلی را تبیین کردند. به این ترتیب مشارکت و سرمایه اجتماعی، ارتباط دوسویه و متقابلی دارند.

- تقوایی و همکاران (۱۳۸۹). پژوهشی تحت عنوان «تحلیلی بر سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری (مطالعه موردی، منطقه ۴ شهر تبریز)» انجام داده‌اند.

- نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد، ارزیابی شهروندان از پیامدهای مشارکت مثبت بوده، بیشتر شهروندان معتقد بودند که می‌توانند با مشارکت در مدیریت شهری تأثیرگذار باشند. بیشترین مشارکت مربوط به برگزاری مراسم و جشن‌های محلی و کمترین مشارکت مربوط به اطلاع‌رسانی مشکلات به مدیران شهری بوده است. هرچه میزان رضایتمندی افراد از خدمات‌رسانی مدیران شهری بیشتر باشد به همان میزان تمایل به مشارکت در مدیریت شهری افزایش می‌یابد که این میزان مشارکت در محدوده مورد مطالعه ۴۲ درصد است و هرچه احساس مالکیت، یعنی مدت‌زمان سکونت و نوع مالکیت (ملکی) بیشتر باشد به همان اندازه مشارکت افزایش پیدا می‌کند.
- در مطالعات خارجی، پژوهشی توسط کریسد یانتو^۱، سوئمارنو^۲، یودیانسياه^۳، باگیوجانوویادی^۴ (۲۰۱۲). با عنوان «استفاده‌کنندگان در مورد فضای سبز شهری چه گفتند؟ (چالشی برای ساخت شهر بانجاربارو^۵، اندونزی)»، انجام گردید. جامعه آماری ۸۰۰ نفر از شهروندان بودند و مطالعه در خصوص ۴۶ مورد فضای سبز بود. هدف از این مطالعه، ایجاد یک شهر منعطف از طریق توسعه پایدار مبتنی بر فضای سبز و ایجاد لذت در هنگام استفاده از فضاهای سبز شهری بوده است. ۴۲ درصد پاسخگویان معتقد بودند فضای سبز باعث افزایش کیفیت هوا می‌شود و ۶۰/۷ درصد معتقد بودند بهبود کیفیت آب‌های سطحی را به دنبال دارد، ۳۷/۳ درصد آن را باعث حفاظت از تنوع زیستی شهری و ۴۰/۷ درصد آن را باعث کاهش (noise) پارازیت می‌دانستند. پاسخگویان در مطالعه حاضر، ارزش اقتصادی درختان شهری را شامل ۳۶/۷ درصد افزایش ارزش املاک و ۳۶/۷ درصد کاهش هزینه‌های انرژی دانسته، همچنین بر این باور بودند که فضای سبز تا ۵۰ درصد بر اقتصاد شخصی خود تأثیر دارد. ۴۰/۷ درصد پاسخگویان باور داشتند که درختان شهری ممکن است باعث انعطاف در اقتصاد شهری در راستای افزایش توریسم شهری شوند و ۵۳/۳ درصد نیز معتقد بودند در رشد سلامت و رفاه اجتماعی تأثیرگذار هستند. همچنین پاسخگویان مایل به حمایت‌های مالی از برنامه سبز شهر بودند. (Krisdianto and others 2012, 61-63).
- تی‌هین (۲۰۰۹). پژوهشی با عنوان «مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی و مدیریت فضاهای سبز و عمومی (مطالعه موردی پارک فیش نات در هانوی ویتنام)» انجام داد.
- در این تحقیق وضعیت فعلی مشارکت شهروندان و موانع آن مورد بررسی قرار گرفته از جمله:
 - اجرای نامناسب قوانین مربوط به مشارکت شهروندان، عدم هدایت شهروندان برای رسیدن به اطلاعات، فقدان چارچوب قانونی روشن در نتیجه دلسردی شهروندان نسبت به مشارکت، تفاوت بین شهروندان با تحصیلات و درآمد پایین و مقامات دولتی و ذی‌نفعان در ادراک خود از آگاهی اجتماعی و تمایل به مشارکت و غیره. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد جوانان تمایل به داشتن ارتباطات الکترونیکی داشتند و افراد مسن مایل بودند نظرات خود را به صندوق نظرات و پیشنهادهای منتقل کنند و یا مصاحبه مستقیم داشته باشند.

همچنین مصاحبه‌شوندگان اعلام کردند که مشارکت افراد بسیار ضعیف است و استفاده‌کنندگان پارک معتقد بودند که مسئولین هرگز نظراتمان را نمی‌بینند. (Thi Hien 2009, 3-18).

۲-۲- تاریخچه مشارکت

ایده مشارکت در معنای وسیع آن بخشی از بحث گسترده دموکراسی است که دارای سابقه‌ای نزدیک به سه هزار سال است. از زمان ارسطو تا جان دیویی، بسیاری از فلاسفه اجتماعی، مشارکت مردمی را همچون منبعی از انرژی خلاق و حیاتی، برای دفاع در مقابل حکومت ستمگرانه و به‌عنوان ابزاری برای صورت قانونی دادن به خرد جمعی مورد تحلیل و ستایش قرار داده‌اند. به اعتقاد آن‌ها مشارکت با درگیر ساختن تعداد زیادی از مردم در امور اداره جامعه، ثبات و نظم را افزایش می‌دهد و با دادن فرصت اظهار علایق و خواسته‌ها به هر فرد، خیر و مصلحت اکثریت را تأمین خواهد کرد (محسنی تبریزی ۱۳۶۹، ۳۷). عنوان‌شده اصطلاح مشارکت را نخستین بار افلاطون به‌کاربرده است. (غفاری ۱۳۹۰، ۱۵۰ به نقل از: گلشن فومنی ۱۳۷۵، ۲۰۱). از این‌رو از نظر پیشینه تاریخی رگه‌های این اندیشه (مشارکت‌شهروندی) به یونان باستان و افکار افلاطون و ارسطو بازمی‌گردد. پس از رنسانس و ظهور اندیشه فلسفه سیاسی جدید بحث نظام حکومتی و مدیریتی مطرح گردید. در این مرحله مشارکت‌شهروندی به‌طور ضعیف و سطحی مورد بحث اندیشمندان قرار گرفته که اساساً ماهیتی سکولاریستی داشته است (جمشیدزاده ۱۳۹۰، ۲۲ به نقل از: هلد ۱۹۹۶، ۳۸).

مارکس، وبر، دورکیم، زیمل، پارک و دیگر جامعه‌شناسان از جمله کسانی بودند که به مسائل شهری و نقش شهروندان در امور شهری پرداختند و هرکدام بنا به باورها و رویکرد خود از زاویه‌ای خاص به این موضوع نگاه کردند (برتون ۱۳۸۰، ۱۶۳).

طی سال‌های اخیر از مهم‌ترین موضوعات جامعه علمی، مشارکت شهروندان در قالب سازمان‌های محلی باهدف تحقق حکمرانی خوب است که این موارد در کانون بحث‌ها قرار دارد. مشارکت شهروندان در طراحی، اجراء و ارزیابی برنامه‌های شهری یک اصل اساسی در مدیریت شهری قلمداد می‌شود (جمشیدزاده ۱۳۹۰، به نقل از: مارتین ۱۹۹۰، ۲۷).

۲-۳- مبانی نظری مشارکت

در بخش مبانی نظری، ابتدا به مفهوم کنش اجتماعی، رابطه آن با مشارکت، مفهوم مشارکت، نظریه‌ها، رویکردها، سطوح، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن و سپس به مفاهیم و انواع فضاهای سبز پرداخته می‌شود.

• کنش

در نظریه کنش موجه که از دیدگاه رفتاری و روان‌شناختی به مشارکت نگاه می‌کند مشارکت را می‌توان نوعی کنش اجتماعی قلمداد کرده و آن را به‌منزله رفتار انسانی دانست که همه افرادی که در توسعه مشارکت می‌کنند از چنین ویژگی برخوردار باشند. می‌دانیم که هرگاه افراد برای رفتار خود معنای ذهنی

خاصی قائل شوند کنش پدید می‌آید (ریتزر ۱۳۷۳، ۱۰۵).

آنچه کنش را از رفتار بازتابی متمایز می‌گرداند این است که در کنش میان انگیزه و پاسخ، تفکر قرار می‌گیرد. حداقل از نظر تحلیلی می‌توانیم دو گونه از کنش را از یکدیگر متمایز سازیم: کنش فردی و کنش اجتماعی. در متمایز ساختن کنش فردی از کنش اجتماعی دو دیدگاه مختلف از آغاز با یکدیگر رقابت داشته‌اند. یکی دیدگاه ماکس وبر که بیشتر بر معیارهای درونی و ذهنی تأکید می‌کند و دیگری امیل دورکیم که بیشتر بر معیارهای خارج از فرد و عینی تأکید دارد.

۱. بیرونی بودن حالات عمل، فکر و احساس در رابطه با اشخاص

۲. جبر و فشاری که اشخاص تحمل می‌کنند (روشه ۱۳۷۶، ۲۱).

اندیشمندانی چون پارسونز کوشیده‌اند تا این دو سنت فکری را تلفیق کرده و از آن چارچوبی برای تفسیر کنش افراد بسازند. او کنش را عبارت از «أخذ تصمیم ذهنی کنشگر درباره وسایل نیل به هدف‌ها، که همه آن‌ها توسط باورها و شروط موقعیتی محدود شده‌اند» می‌داند. اگر تعریف فوق را در مورد کنش واحد بپذیریم، می‌توانیم کنش اجتماعی را به صورت زیر تعریف کنیم. کنش اجتماعی عبارت است از: «همه حالات فکری، احساسی و رفتاری که جهت‌گیری آن‌ها بر اساس الگوهای جمعی ساخت یابی شده‌اند». این تعریف به طور ضمنی به چند واقعیت مهم تأکید دارد. اولاً رفتار افراد، بی‌آنکه به طور مداوم از آن آگاه باشند، در هر لحظه تحت تأثیر هنجارهایی است که برای آن‌ها راهنما یا الگو هستند. ثانیاً حالات عمل، تفکر و احساس پذیرفته شده در یک جامعه به شکل قواعد هنجارها و الگوها به کنشگر عرضه شده و او ناگزیر است برای آن که کنش‌هایش در جامعه قابل قبول باشند از آن‌ها الهام گرفته و به رفتارهای خود جهت دهد. ثالثاً کنش و کنش متقابل میان افراد از تصادف پیروی نمی‌کند، بلکه بر این روابط و کنش‌های میان افراد قواعد و الگوهای مشخصی حاکم است که موجب ساخت یافتن آن‌ها می‌گردد. با توجه به تمامی نکاتی که گفته شد می‌توان نتیجه گرفت «مشارکت» از مصادیق «کنش اجتماعی» است و تمامی احکام و عوارض آن را داراست (علوی تبار ۱۳۷۹، ۱۸).

• **نظریه کنش موجه:** مطالعات نظری حاکی از این است که یکی از کارآمدترین نظریه‌ها در این مورد «نظریه کنش موجه» است که متعلق به آیزن و فیش باین^۱ است. اقدام مشارکت توسط یک فرد هنگامی صورت می‌پذیرد که اولاً قصد و نیت او برای مشارکت شکل گرفته باشد و او انگیزه کافی برای مشارکت را یافته باشد، ثانیاً امکان مشارکت برای فرد خواهان آن فراهم گشته باشد. هریک از دو عامل (قصد و نیت مشارکت و امکان مشارکت) تحت تأثیر عوامل دیگری مشخص و تعیین می‌شوند. مروری اجمالی بر روی این سازه‌های مشارکت به درک بهتر مطلب کمک می‌نماید.

نخستین سازه مؤثر بر قصد به مشارکت، اطلاعات فرد در مورد مشارکت است. اطلاع فرد از این واقعیت است که مشارکت چیست؟ و در چه زمینه‌هایی می‌تواند صورت گیرد؟

دومین سازه مشارکت، تصور فرد از پیامدهای مشارکت است. فردی که اجمالاً می‌داند مشارکت چیست، بایستی در این زمینه نیز اندیشه کند که در اثر اقدام به مشارکت چه چیز حاصل می‌گردد؟ برخی پیامد اصلی مشارکت را امکان دفاع از منافع فردی و خانوادگی در فرایند تصمیم‌گیری‌های عمومی می‌دانند و درواقع به آن به‌عنوان ابزاری مناسب برای دفاع از خویش می‌نگرند. از نظر برخی (از جمله هانا آرت) دیگر مشارکت تنها وسیله تأمین منافع مادی و دفاع از حقوق فردی نیست، بلکه محملی است که از طریق آن می‌توان استعدادهای بالقوه خویش را به فعلیت درآورده و محقق ساخت. از نظر این گروه آنچه انسان‌ها را از سایر حیوانات متمایز می‌سازد کنش و سخن گفتن در جمع است و با کنش در کنار دیگران و سخن گفتن در حضور دیگران است که انسان هویت متمایز خود را آشکار می‌کند. درواقع از این دید مشارکت نه ابزار که هدف است، به‌هرحال هر فردی بسته به دیدگاه خویش و تجربیات عملی که در زندگی دارد تصور خاصی از پیامدهای مشارکت خواهد داشت. بنابراین علاوه بر سؤالات قبل، اقدام به مشارکت حاصل پاسخ به این سؤال نیز هست که در اثر مشارکت چه چیز حاصل می‌شود؟

سومین عامل مؤثر در شکل‌گیری انگیزه‌های درونی در زمینه مشارکت، ارزش داوری در زمینه پیامدهای متصور برای مشارکت است. به‌طور مثال اگر کسی پیامد مشارکت را افزایش حضور اجتماعی بداند، اما در داوری‌های خود برای حضور بیشتر اجتماعی ارزشی قائل نباشد، ارزیابی مثبت و برانگیزاننده‌ای درمورد مشارکت نخواهد داشت. مجموعه سازه‌های سه‌گانه فوق گرایش فرد را نسبت به مشارکت می‌سازند (علوی تبار ۳۷۹، ۲۴-۱۹).

۲-۴- مفهوم و معنای مشارکت

۲-۴-۱- مشارکت

از حیث مفهومی، واژه «مشارکت» به معنای شراکت و همکاری در کاری، امری یا فعالیتی و حضور در جمعی، گروهی و سازمانی جهت بحث و تصمیم‌گیری چه به‌صورت فعال و چه به‌صورت غیرفعال است (علوی تبار ۱۳۷۹، ۱۵). مشارکت اجتماعی، عبارت است از: فرآیندی مبتنی بر خرد جمعی و رفتاری آگاهانه و داوطلبانه که شرکت همه افراد ذی‌نفع را در ابعاد برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، مدیریت، اجراء، ارزیابی و کنترل، تقسیم منافع و سود برای رسیدن به هدف در برمی‌گیرد. و دارای ابعاد زیر است.

مشارکت فکری، مشارکت در امور اجرایی (از ساخت تا بهره‌برداری - برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری)، مشارکت مالی (تأمین بخشی یا کل اعتبار طرح یا برنامه‌ها) (از کیا و غفاری ۱۳۸۳، ۲۹۳).

۲-۵- مراحل مشارکت

مراحل مشارکت از دیدگاه آبهوف و کوهن را به شرح زیر می‌توان تشریح کرد :

الف. مشارکت در تصمیم‌گیری: در این مرحله مسئولان با همکاری مردم در مورد اهداف، برنامه‌ها و فعالیت‌هایی که برای رسیدن به هدف باید انجام شود، همچنین در مورد شیوه مدیریت، تصمیم‌گیری می‌کنند. هدف از حضور مردم

در این مرحله افزایش آگاهی و حس مسئولیت‌پذیری آن‌هاست. حضور مردم باعث ایجاد انگیزه در آن‌ها شده و زمینه را برای پذیرش دستورالعمل‌های اجرایی فراهم می‌کند. اهداف از مشارکت در این مرحله عبارت‌اند از:

- رسیدن به درک مشترک میان مردم و مسئولان در مورد اهمیت مسئله و ضرورت اجرای آن. در بسیاری از موارد اهمیت طرح برای کارشناسان روشن است، اما مردم اجرای آن را در اولویت نمی‌دانند. در این حالت ضروری است درک مشترک حاصل شود.
- آگاهی مسئولان، مدیران و کارشناسان از دانش بومی (تخصصی) مردم.
- انجام گفت‌وگوشنود دوطرفه بین مردم و مسئولان به منظور تسهیل در روابط متقابل.
- ایجاد انگیزه و تمایل مشارکت در مردم در سایر مراحل انجام کار.

ب. مشارکت در اجراء: برای به نتیجه رسیدن طرح‌ها و برنامه‌های مشارکتی، حضور مردم در مراحل اجرایی طرح‌ها و در صورت امکان، پرداخت بخشی از هزینه‌ها (با توجه به شرایط اقتصادی) ضروری است. بررسی‌ها نشان داده است هر قدر فعالیت‌های اجرایی بدون حضور مردم صورت گیرد مردم در مسئولیت‌پذیری برای حفظ و نگهداری طرح‌ها دخالت نمی‌کنند و تلاشی در جهت رفع معایب طرح‌ها نیز انجام نمی‌دهند.

ج. مشارکت در بهره‌برداری: فواید هر طرحی باید شامل همه مردم، به‌ویژه افراد کم‌توان جامعه شود. برای این منظور باید آن‌ها سهمی را از منافع حاصل از طرح‌ها به دست آورند (منافع مادی یا معنوی). در این صورت آن‌ها احساس می‌کنند که عنصر مهمی در طرح‌ها هستند.

د. مشارکت در ارزیابی: در این مرحله مردم در کنار کارشناسان فنی به ارزیابی فعالیت‌ها می‌پردازند. این فرآیند ضمن اینکه به افزایش دانش مردمی منجر خواهد شد، زمینه شکوفا شدن استعدادها و توانمندی‌های آنان را فراهم می‌سازد (جمشید زاده ۱۳۹۰، به نقل از بهروان).

۲-۶- دیدگاه‌ها و نظریه‌های مشارکت

۲-۶-۱- دیدگاه‌های نظری درباره مشارکت

الف) دیدگاه ابزارگرایانه، مشارکت را فی‌نفسه هدف نمی‌داند، بلکه آن را ابزاری جهت توفیق برنامه‌های توسعه در نظر می‌گیرد.

ب) دیدگاه هدف‌گرایانه، مشارکت در سیاست و در فعالیت سازمان‌های اجتماعی وظیفه شهروند فعال می‌داند و نه صرفاً وسیله‌ای برای تأمین نیازها و منافع شخصی یا کسب فایده (علوی تبار ۱۳۷۹، ۳۸).

• نظریه‌های مربوط به مشارکت‌پذیری

الف) نظریه‌هایی که منشأ وبری دارند و در آن بر نظام باورها، گرایش‌ها و اندیشه‌ها تأکید می‌شود. این نظریه‌ها

متغیر «بی قدرتی» را به عنوان مهم ترین متغیر مورد توجه قرار داده اند.

ب) دسته دوم نظریه ها بر جنبه رفتاری تأکید دارند و رفتار را بیش از آن که حاصل باورها و گرایش ها بدانند، نتیجه تفاوت سود و زیان تصور می کنند.

• **نظریه هومنز:** دسته دوم نظریه ها به مفاهیم پاداش و تنبیه توجه دارند و دو قضیه را مطرح می کند:

- **قضیه موفقی:** اگر عملی که از فرد سر می زند، پاداش دریافت کند، احتمال تکرار آن افزایش می یابد.
- **قضیه ارزش:** هر چه نتیجه یک کنش برای شخص با ارزش تر باشد، احتمال بیشتری دارد که همان کنش را دوباره انجام دهد» (ریتزر^۱، ۱۳۷۴، ۲۹).

• **آرنشتاین^۲ (نردبان مشارکت):** «آرنشتاین» مشارکت را فرایند سهیم شدن مردم در قدرت جهت تأثیرگذاری بر رفتار دولت می داند. از نظر وی مشارکت، توزیع مجدد قدرت است که در سطوح مختلف اتفاق می افتد. وی هشت سطح مشارکت شهروندان را بر روی نردبانی موسوم به «نردبان مشارکت آرنشتاین» از یکدیگر تفکیک می کند و به نمایش می گذارد که از پایین به بالا بدین شرح است:

(۱) دستکاری و عوام فریبی	(۲) درمان	(۳) اطلاع رسانی	(۴) مشاوره
(۵) تسکین بخشیدن	(۶) شراکت	(۷) قدرت تفویض شده	(۸) اختیار شهروندان

براساس نظر آرنشتاین، در پایین ترین پله این نردبان، عدم مشارکت وجود دارد و شهروندان هیچ قدرتی ندارند. گاهی برخی سازمان ها با ایجاد شکلی ساختگی از مشارکت، به عوام فریبی می پردازند. سرپوش گذاشتن بر دیدگاه ها و رفتارها از طریق نظرسنجی، هدف پله درمان است. مراتبی از اطلاع رسانی به شهروندان نسبت به حقایق موجود درباره برنامه ها، پله بعدی است. در صورت عملکرد مناسب در مرحله آگاه سازی، حرکت به سوی جلب مشارکت شهروندان آغاز می شود و مشاوره برای انعکاس نظرات شهروندان به تصمیم گیرندگان سودمند خواهد بود. نتیجه این مشاوره، برخورداری کم از حق مشارکت است اما به طور موقت و تسکین بخش، که مشارکت واقعی محسوب نمی شود. در پلکان بعدی اشکال واقعی مشارکت دیده می شود که در قالب همکاری، قدرت تفویض شده و نظارت شهروندان مطرح می شوند و بیانگر توزیع قدرت شهروند به واسطه مذاکره است. مخالفان بر این عقیده اند که این سطح به دلیل هزینه بر بودن، نارسایی و امکان سوءاستفاده فرصت طلبان، مانع از ارائه مناسب خدمات عمومی می شود. درواقع با این نردبان می توان به تفاوت مشارکت تصنعی و واقعی پی برد. (شیانی ۱۳۸۴، ۱۶۸).

۷-۲- انواع مشارکت

مشارکت را به روش های گوناگون تقسیم بندی کرده اند.

۲-۷-۱- در یک تقسیم‌بندی، مشارکت به دو صورت فردی و گروهی تقسیم می‌شود.

۱. **مشارکت فردی:** در مشارکت فردی، فرد پیشنهاد خود را به کارفرما، کارگزار و یا مسئول ارائه می‌دهد و به‌این ترتیب در تصمیم‌گیری دخالت می‌کند. مسئول مربوطه ممکن است پیشنهاد را بپذیرد یا نپذیرد. در اینجا فرد فقط وظیفه ارائه پیشنهاد را دارد و تصمیم‌گیری در اجرای آن و مسئولیت عواقب آن بر عهده کارفرما است. مشارکت از طریق ارائه پیشنهاد به نحو گسترده‌ای در مؤسسات و کارخانه‌های فنی به کار می‌رود. هر ساله در کشور ژاپن میلیون‌ها پیشنهاد از طرف کارکنان به کارفرمایان ارائه می‌شود که درصد قابل توجهی از آن‌ها به کار گرفته می‌شود.

۲. **مشارکت گروهی:** در این نوع مشارکت افراد باهم در تصمیم‌گیری سهیم می‌شوند. در مشارکت گروهی سهم افراد در تصمیم‌گیری و عواقب مربوط به آن برابر است.

۲-۷-۲- مشارکت در تقسیم‌بندی دیگری ممکن است به صورت ذهنی یا عملی صورت پذیرد:

- **مشارکت ذهنی:** یعنی توانایی فرد در ارائه پیشنهاد و تصمیم‌گیری
- **مشارکت عملی:** یعنی دخالت فرد در اجراء و بهره‌برداری و مراقبت از یک فعالیت.

۲-۷-۳- انواع مشارکت از لحاظ موضوع

به لحاظ موضوعی، مشارکت را به گونه‌هایی چون مشارکت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، روانی و نیز مشارکت شهری یا مشارکت در مدیریت و اداره شهر تقسیم می‌نمایند، که البته، تفکیک دقیق آن‌ها به دلیل درهم تنیدگی، هم‌پوشی و مکمل یکدیگر واقع شدن چندان امکان‌پذیر نیست و معمولاً یا به صورت عام از مشارکت بحث می‌شود و یا به صورت، که به طور اجمال به فضای مفهومی هر یک از آن‌ها اشاره می‌شود.

- **مشارکت اقتصادی** به معنای حضور و همکاری آگاهانه اقشار مختلف در جهت تولید، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری بیش‌تر و مطلوب‌تر، توزیع مناسب و عادلانه‌تر و مصرف بهینه از منابع طبیعی و کالاهای مورد نیاز زندگی و صرفه‌جویی در استفاده از منابع کمیاب زندگی است (غفاری ۱۳۹۰، ۱۳۳، به نقل از: قراخانی ۱۳۸۲، ۸۸).
- **مشارکت اجتماعی:** این نوع مشارکت، در حقیقت می‌تواند تمام انواع مشارکت را در برگیرد چراکه تمامی آن‌ها در عرصه اجتماع رخ می‌دهند و در ارتباط با جامعه معنا می‌یابند. مشارکت اجتماعی به معنای فعالیت افراد و گروه‌های مختلف در برنامه و فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی است. دو نوع مشارکت در این زمینه قابل تفکیک است؛ مشارکت اجتماعی رسمی و مشارکت اجتماعی غیررسمی (محسنی تبریزی ۱۳۶۹، ۱۰۸).

- **مشارکت سیاسی،** مشارکت در فرآیند قدرت و انتخاب مسئولان و مداخله در امر تصمیم‌گیری در نظام سیاسی است. در فرهنگ علوم اجتماعی مشارکت سیاسی را فعالیت داوطلبانه اعضای جامعه در انتخاب رهبران و شرکت

مستقیم و غیره مستقیم در سیاست‌گذاری تعریف کرده‌اند (مک کلوسکی ۱۹۶۳، ۲۴۳).

- مشارکت فرهنگی، یعنی شرکت داوطلبانه، ارادی و آگاهانه افراد، گروه‌ها و سازمان‌های تشکیل‌دهنده یک جامعه در ابعاد گوناگون زندگی فرهنگی آن جامعه به‌منظور گسترش توسعه پایدار، متوازن و همه‌جانبه زندگی فرهنگی است. (غفاری ۱۳۹۰ به نقل از: ملک محمدی ۱۳۷۴، ۱۸).

۲-۷-۴- انواع مشارکت از لحاظ چگونگی دخالت مردم

- مشارکت مستقیم: در این شیوه مردم به‌طور مستقیم در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌ها دخالت می‌کنند. این نوع مشارکت در واقع دلالت بر وجود دموکراسی مستقیم و بی‌واسطه در جامعه دارد.
- مشارکت غیرمستقیم یا نمایندگی: برعکس مشارکت مستقیم، در این شیوه مردم نه به‌طور مستقیم بلکه از طریق گروه‌های نماینده خود احزاب در جریان تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌ها شرکت می‌کنند (محمدرضایی ۱۳۸۱، ۹۷).

۲-۸-۱- نقش مشارکت شهروندان

بر اساس نظریه آیزن و فیش باین، اقدام مشارکت توسط یک فرد هنگامی صورت می‌پذیرد که اولاً انگیزه کافی برای مشارکت را یافته باشد، ثانیاً امکان مشارکت برای فرد خواهان آن فراهم گشته باشد (علوی تبار ۱۳۷۹، ۱۹). در این زمان است که شهروندان نقش‌هایی را عهده‌دار خواهند شد. این نقش‌ها می‌تواند به شکل زیر باشد:

۲-۸-۱-۱- مشارکت مالی

در مورد مشارکت در تأمین مالی هزینه انجام طرح‌ها، شهرداری‌ها و دولت‌های محلی، اغلب می‌کوشند که منابع مالی مورد نیاز برای پروژه‌های مختلف سرمایه‌گذاری خود را، از طریق فروش «اوراق قرضه شهری» تأمین نمایند (هاشم‌خانی به نقل از Harris 2004).

هر چه عرضه‌کننده اوراق قرضه، سود بالاتری را پیشنهاد نماید، سوابق روشن و اعتبار زیادتری در پرداخت به‌موقع مبالغ سررسید و نیز کوپن‌های بهره داشته باشد و همچنین زیرساخت‌های گسترده‌تر و شفاف‌تری برای خرید و فروش اوراق مذکور در بازار ثانویه، پیش‌از تاریخ سررسید وجود داشته باشد، استقبال شهروندان از خرید اوراق مربوطه بیشتر خواهد بود و در نتیجه عرضه‌کننده این اوراق خواهد توانست میزان بیشتری از این اوراق را بفروشد و منابع مالی بیشتری را از این طریق فراهم سازد.

مشارکت مالی می‌تواند به‌صورت تأمین بخشی یا کل اعتبار طرح یا برنامه‌ها باشد (ازکیا و غفاری ۱۳۸۳، ۲۹۳).

۲-۸-۲- مشارکت اجرایی

برخی مشارکت در تصمیم‌گیری و مدیریت را بخشی از مشارکت اجرایی تعریف کرده‌اند و شامل مشارکت در تعیین هدف‌ها، گزینش راه‌های مختلف اجرای کار، دگرگونی و حل مشکلات است. برخی حضور مردم در مراحل

اجرایی طرح‌ها و پرداخت بخشی از هزینه‌ها را مشارکت در اجرا تعریف می‌کند.

۲-۸-۳- مشارکت فکری

مشارکت فکری پیش‌نیاز مشارکت در تصمیم‌گیری است و یکی از انواع مشارکت است که شهروندان (در بعد خارجی) و کارکنان سازمان (در بعد داخلی) می‌توانند با ارائه نظرات و پیشنهادات خود بر تصمیمات مدیران و برنامه‌ریزان تأثیر بگذارند.

خرد جمعی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محورهای مشارکت برای هدایت و برنامه‌ریزی شهرها دارای اهمیت شده است. از این رو بسیاری از شهرهای بزرگ جهان خیلی زود به استفاده از این روش روی آورده و با بهره‌مندی از تجارب شهروندان به اتخاذ روش‌های نوین در اداره شهرها روی آوردند (غفاری ۱۳۹۰، ۱۳۵).

مکانیزم‌های متفاوتی برای عملی کردن مدیریت مشارکتی وجود دارد از جمله:

۱. **نظام یا سیستم پیشنهادها:** تکنیکی است که می‌توان از فکر و اندیشه‌های کارکنان برای مسئله‌یابی، چاره‌جویی و حل مسائل و مشکلات سازمانی بهره جست (کرد رستمی، ۱۳۹۱).

۲. **اتاق فکر^۱:** یکی از ابزارهای توسعه خلاقیت و ایجاد افکار نو که از عادت به عمل پیش از تفکر یا تفکر پس از عمل رهایی ایجاد می‌کند و فرصتی برای مفهوم‌سازی و مفهوم‌ستانی پدید می‌آورد، اتاق فکر است (ادیانی ۱۳۸۳، ۳۴).

۳. **نیازسنجی:** یکی از عواملی که در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری تأثیرگذار است، طراحی فضای سبز است. نیازسنجی و استفاده از ترجیحات مردمی در طراحی فضای سبز موجب می‌گردد فضاهایی پویا، فعال و قابل استفاده برای شهروندان ایجاد شود که با توجه به مشارکت فکری و حسی مردم در ایجاد این گونه فضاهای ضمن این که معضلات حفظ و نگهداری فضاهای یادشده به حداقل ممکن رسیده کاهش چشمگیری در هزینه‌های مربوط به عملیات نگهداری و حفاظتی فضاهای سبز ایجاد می‌شود (خلد برین و دیگران ۱۳۸۸، ۴۰).

۲-۹- نتایج مشارکت مردم در اجرای پروژه‌ها

مشارکت مردم در طرح‌های توسعه فواید بسیاری دارد که به شرح زیر است:

۱. تأثیر در هدف: پروژه‌های شهری نمی‌توانند بدون ارتباط با کل زندگی شهرنشینان به اجراء درآیند. به عبارتی نقاط یا نقطه مشترک بین هدف پروژه با نیازهای مردم وجود خواهد داشت. در این صورت مشارکت مردم در اجرای طرح‌ها زمانی قابل انتظار است که انطباق بیشتری بین نیازهای مردم و اهداف پروژه وجود داشته باشد.

۲. تأثیر در پذیرش طرح: پذیرش طرح توسط شهروندان یکی از نتایج و اثرات مشارکت آن‌ها در اجرای طرح

- است. لازمه موفقیت طرح، پذیرش آن از طرف شهروندان است. پذیرش طرح در مواردی که اجرای پروژه تضادی با منافع شهروندان نداشته باشد، شرط لازم آغاز عملیات اجرایی است.
۳. تأثیر در زمان اجرای طرح: پروژه‌هایی که اجرای آن‌ها در زمانی طولانی ادامه می‌یابد، عموماً دارای مسائل و مشکلات زیادی هستند که یکی از آن‌ها عدم مشارکت مردم در اجرای آن‌هاست.
۴. تأثیر در کیفیت طرح: طرح‌هایی که با مشارکت مردم انجام می‌گیرد، به علت بهره‌گیری از نظرات مختلف، از کیفیت بالایی برخوردار است.
۵. تأثیر در استفاده بهینه از طرح: بسیار اتفاق می‌افتد که یک پروژه شهری پس از تکمیل و اجراء از طرف شهروندان مورد استفاده صحیح و مطلوب قرار نمی‌گیرد. باینکه شهروندان هنگام استفاده ضوابطی را که موجب دوام نقش و عملکرد طرح می‌شود رعایت نمی‌نمایند. شاید دلیل عمده این مسئله جنبه روان‌شناختی و به بیان دیگر نادیده گرفتن شخصیت شهروندان است.
۶. تأثیر در هزینه طرح: باینکه قبل از آغاز عملیات اجرایی یک پروژه میزان اعتبار لازم برای اجرای آن پیش‌بینی می‌شود، لیکن تعیین میزان مزبور بستگی به عامل مشارکت مالی و غیرمالی مردم دارد. هرچند در سال‌های اخیر مشارکت مالی مردم بیشتر مورد توجه قرار گرفته است، اما مردم به روش‌های مختلف از جمله واگذاری زمین و غیره می‌توانند مشارکت داشته باشند.
۷. تأثیر در آگاهی سیاسی و اجتماعی مردم: مشارکت در طرح‌های شهری باعث افزایش آگاهی اجتماعی و سیاسی مردم شهرها می‌شود. اغلب شهروندان نسبت به وظایف سازمان‌های دولتی بی‌اطلاع یا کم‌اطلاع هستند و این به دلیل عدم ارتباط با آن‌هاست. مشارکت آگاهانه مردم در کارها باعث کاهش مقاومت آن‌ها در برابر تغییر، دگرگونی و نوسازی می‌شود.

جدول ۱-۲- فرصت‌ها (مزایای) استفاده از مشارکت شهروندان

Citizen may	Government may
شناخت دولت	شناخت شهروندان
متقاعد کردن دولت	متقاعد کردن شهروندان و ایجاد اعتماد
به دست آوردن مهارت‌های یک شهروند فعال	حمایت از تصمیم‌گیری‌ها
دستیابی و اجماع به نتایج	دستیابی و اجماع به نتایج
کنترل برخی از امور سیاسی	اجتناب از هزینه‌های برنامه‌بازسازی در زمان شروع مشارکت
دستیابی به سیاست و بهترین راه‌حل تصمیم‌گیری	دستیابی به سیاست و بهترین تصمیمات

جدول ۲-۲ - معایب مشارکت شهروندان

Citizen may	Government may
افزایش زمان مصرف‌شده برای یادگیری در مورد موضوعات و نظرات	افزایش زمان برای تحقیق پروژه‌ها و کارکنان در صورتی که مشارکت در اواخر پروژه باشد
عدم ایجاد حس مشارکت‌جویی در صورت نادیده گرفتن شهروندان	ایجاد خصومت بیشتر نسبت به دولت
در صورتی که یک سیاست و تصمیم‌گیری بد از منافع شخصی تأثیر پذیرد	از دست دادن کنترل تصمیم‌گیری
	مخالفت با تصمیم‌گیری شهروندان مخالف
	اختصاص بودجه کمتری برای انجام پروژه‌ها

(Sutton 2013: 6, According to Callahan, 2002; Lukensmeyer and Boyd, 2004; Santos and Chess, 2003).

۲-۱۰- فضای سبز

- فضای سبز شهری بخشی از فضاهای زیستی شهر به صورت عرصه‌های طبیعی یا مصنوعی است که گیاهان عناصر اصلی و بارز آن محسوب می‌شوند و این فضاها تحت نظارت و مدیریت انسان طبق ضوابط و قوانین خاص و با بهره‌گیری از تخصص‌های مرتبط با آن باهدف بهبود شرایط زیستی و رفاهی شهروندان ایجاد و نگهداری می‌شوند (ایران نژاد پاریزی، محمدحسین، ۱۳۸۶ به نقل از حبیبی، معصومه و شکوری، فائزه).
- فضای سبز شهری، هرگونه پوشش گیاهی موجود در محیط‌زیست شهری از جمله پارک‌ها، فضاهای باز، باغ‌های مسکونی، یا درختان خیابان را گویند (Taylor 2013,1).

۲-۱۱- انواع فضاهای سبز شهری

به‌طور کلی فضاهای سبز را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد:

۱. فضاهای سبز برون شهری
۲. فضاهای سبز درون شهری

۲-۱۱-۱- فضای سبز برون شهری

فضاهای سبز پیرامون یا حاشیه شهر شامل، جنگل‌ها، باغ‌ها و فضاهای سبز حفاظت‌شده که فقط در ایجاد هوای پاک و سالم مؤثر هستند.

۲-۱۱-۲- فضای سبز درون شهری

فضای سبز درون شهری را می‌توان به‌طور کلی به چند مورد تقسیم‌بندی کرد :

- فضاهای سبز عمومی (پارک‌ها و فضاهای سبز عمومی که مورد استفاده عموم مردم هستند و به عنوان فضاهای تفریحی مطرح هستند، فضاهای سبز میدانی و بلوارها و حاشیه خیابان‌ها که در ایجاد هوای پاک و سالم برای شهر و ایجاد منظری زیبا در شهر مؤثر هستند).
- فضاهای سبز نیمه عمومی
- فضاهای سبز خیابانی
- فضاهای خصوصی حیاط خانه‌ها
- بام‌ها و بالکن‌ها (یوسفی ۱۳۸۶).

۲-۱۲- مزایای فضای سبز شهری

۱. مزایای زیست‌محیطی و کمک به تنظیم آب‌وهوای شهری
۲. کنترل آلودگی‌ها
۳. مزایای اقتصادی: باعث کاهش و صرفه‌جویی هزینه‌های انرژی می‌شود و نقش خنک‌کننده‌ها را دارد.
۴. حفاظت از تنوع زیستی و طبیعت: فضاهای سبز باعث حفاظت و تولید مجدد گونه‌های گیاهی می‌شود
۵. افزایش ارزش املاک
۶. مزایای اجتماعی و روانی: فضاهای سبز شهری باعث سلامتی، تفریح و سرگرمی ساکنین می‌شود. مطالعات انجام‌شده در هلستینکی نشان داده که تقریباً تمام ساکنان شهر (۹۷ درصد) در طول سال از فضاهای سبز شهری بازدید داشته‌اند. در پارکی که در مرکز مکزیکوسیتی است در هفته ۳ میلیون بازدیدکننده داشته است.
۷. سلامت انسان: بررسی‌شده که بیماران یک بیمارستان که پنجره اتاق آن‌ها به سمت پارک باز می‌شده ۱۰ درصد سریع‌تر از بیمارانی که پنجره اتاق آن‌ها به دیوار یک ساختمان باز می‌شده بهبود یافته و مصرف دارو آنان ۵۰ درصد کاهش یافته است. مسلم است که فضاهای سبز شهری می‌توانند سلامت جسمی و روانی شهروندان را افزایش دهند.

در تحقیقی که در شهرهای سوئد انجام‌شده نشان داد که مردم بیشترین زمان خود را در خارج از منزل و در فضاهای سبز شهری می‌گذرانند که نتیجه آن کاهش استرس است (Shah 2011, 602-608, Atigul Haq).

طی بررسی به عمل آمده دور شدن یک کیلومتر از نزدیک‌ترین منطقه جنگلی به طور متوسط ۵/۹ درصد کاهش قیمت در مسکن را به دنبال دارد. منازل با نمایی بر روی جنگل‌ها به طور متوسط ۴/۹ درصد گران‌تر از منازل است که این ویژگی را ندارند مطالعه‌ای در هنگ‌کنگ نشان داده که پارک‌های محله‌ای می‌توانند ۱۶/۸۸ درصد و در دسترس بودن پارک ۱۴/۹۳ درصد در قیمت مسکن تأثیر بگذارد

(A Faculty of Public Health report 2010, 2-5).

طی مطالعه‌ای در فیلادلفیا، تخمین زده شده که پارک‌ها می‌تواند باعث صرفه‌جویی سالانه حدود ۶۹/۴ میلیون دلار شود. هزینه‌های مربوط به مراقبت‌های بهداشتی پارک‌ها نیز می‌تواند ارزش سالانه‌ای حدود ۵/۹۴ میلیون دلار در مدیریت سیل و ۸/۶ میلیون دلار مزایای انسجام و تعامل اجتماعی را داشته باشد و ۱/۵۳ میلیون دلار باعث کاهش آلودگی هوا شود.

همچنین فضای سبز باعث تقویت رفتارهای به‌نجار و حفظ نرخ جرم و جنایت بین ساکنین آن می‌گردد. مطالعه‌ای در مناطق محروم شهری آمریکا نشان داد که بلوک‌های مسکونی که دارای پوشش بیشتری از فضای سبز هستند، نسبت به بلوک‌های مشابه که دارای پوشش کمتری از فضای سبز هستند با میزان کمتری از جرم و جنایت مواجه‌اند.

براساس مطالعات و مشاهدات، مسیرهای پوشیده از درخت انگیزه بیشتری از مسیرهای بدون درخت برای پیاده‌روی به افراد می‌دهد و باعث فعالیت‌های بدنی و فیزیکی می‌گردند. به نظر می‌رسد محیط‌های طبیعی باعث خلاقیت کودکان در بازی می‌شود و تمرکز و مهارت‌های حرکتی آن‌ها در مقایسه با بازی در محیط‌های غیر سبز بیشتر است.

• فضای سبز و نابرابری‌های سلامت:

در مطالعه‌ای که در انگلستان از ۳۳۶۳۴۸ بیمار صورت گرفت نشان داد که به‌طور قابل‌توجهی نابرابری سلامتی بین دو گروه با سطوح درآمد بالا و پایین در مناطق با سطح فضای سبز بالا و پایین وجود دارد. علل مرگ‌ومیر در مناطق با پوشش گیاهی بالا نسبت به مناطق پایین ۲۵ درصد پایین‌تر است. فضای سبز تنها در پیشگیری بیماری مؤثر نیست بلکه به بهبود و توانبخشی نیز کمک می‌کند. مطالعات نشان داد اگر بیمارانی که عمل کرده‌اند اتاقشان رو به فضای سبز باشد سریع‌تر بهبودی می‌یابند (A Faculty of Public Health report 2010,2-5).

بنابراین کوشش برای حفظ و گسترش فضای سبز، امری لازم و ضروری است بخصوص اینکه "مردم یک اولویت ذاتی برای چشم‌اندازهای طبیعی فراتر از چشم‌اندازهای کالبدی شهر قائل‌اند به‌ویژه اگر شهر دارای کمبود آب و رستنی‌ها باشد (Salazar and koster 2008, 1).

۲-۱۳- استانداردهای فضاهای سبز شهری

اطلاعات به‌دست‌آمده در سطح جهان نشان می‌دهد که کشورهای توسعه‌یافته دارای سرانه فضای سبز بیشتری در مقایسه با شهرهای کشورهای در حال توسعه که اغلب کمتر از حداقل استاندارد جهانی، ۹ مترمربع سرانه فضای سبز هستند.

مطالعه‌ای جامع بر روی ۳۸۶ شهر اروپایی توسط (فولر و گاستن^۱) در سال ۲۰۰۹ انجام شد که نشان می‌دهد پوشش

فضای سبز در شهرها به طور چشم گیری متفاوت است. متوسط آن ۱۸/۶ درصد و کمترین آن ۹/۱ درصد است. (رجیو دی کالابریا^۱، ایتالیا) تا ۴۶ درصد. از ۳ تا ۴ مترمربع به ازای هر فرد در شهرهای کادیز^۲، فئنلابرادا و آلمریا^۳ (اسپانیا) و رژیودی کالابریا (ایتالیا) تا بیش از ۳۰۰ مترمربع در لیج (بلژیک)، اولو (فنلاند) و والنسینس^۴ (فرانسه).

پوشش گیاهی در ایالات متحده از ۴۰ درصد در لانکاستر، کالیفرنیا و ۵۵ درصد در باتون روژ و لوئیزیانا است این ارقام نشان می دهد که حدود ۳/۸ میلیارد درخت به طور متوسط ۲۷ درصد از مناطق شهری را پوشش می دهد. از دهه ۱۹۰۰ دشت کانبرا^۵ به طور وسیعی فاقد درخت بود. با انتخاب کانبرا به عنوان محلی جدید برای پایتخت استرالیا، در سال ۱۹۱۱ به طور گسترده کاشت درخت آغاز شد و امروز شاهد تعداد ۴۰۰۰۰۰ اصله درخت با ۲۰۰ گونه در خیابان و پارک هستیم. همچنین می توان به مطالعه ۴۳۹ شهر در چین در سال ۱۹۹۱ اشاره کرد که دارای ۳۸۰۰۰۰ هکتار فضای سبز در منطقه شهری بود. حدود ۴۰ درصد از شهرها دارای بیش از ۳۰ درصد پوشش سبز بودند با پایان سال ۲۰۰۶ پوشش سبز به ۵۴/۳۲ درصد افزایش یافته است.

در کشورهای آلمان و ژاپن و تعدادی دیگر از کشورها استاندارد سرانه فضای سبز ۴۰ مترمربع است.

حداقل استاندارد پیشنهاد شده توسط سازمان بهداشت جهانی (WHO) و سازمان غذا و کشاورزی (FAO)

که توسط انتشارات سازمان ملل متحد به تصویب رسید ۹ مترمربع است. (Vijai Shanker Singh)

(Deep Narayan Pandey, Pradeep Chaudhry, 2010).

تعیین سطح و سرانه کاربری فضای سبز در ایران، تاکنون عمدتاً بر اساس استانداردهای مورد استفاده در کشورهای دیگر بوده است. تعیین سرانه فضای سبز تا حد زیادی بستگی به خصوصیات بیوکلماتیک منطقه و شهر دارد. بر اساس بررسی های وزارت مسکن و شهرسازی، سرانه متعارف و قابل قبول فضاهای سبز شهری در شهرهای ایران بین ۷ تا ۱۲ مترمربع برای هر نفر است که در مقایسه با شاخص تعیین شده از سوی محیط زیست سازمان ملل متحد (۲۰ تا ۲۵ مترمربع برای هر نفر) رقم کمتری است. با وجود این، در شهرهای مختلف کشور نیز این رقم، با توجه به ویژگی های متفاوت جغرافیایی و اقلیمی آنها، با اختلافاتی همراه است که میزان آن را طرح های مصوب هر یک از شهرها تعیین می کنند.

آنچه از دیدگاه محیط اجتماعی در ارتباط با فضای سبز شهری اهمیت دارد، میزان فضای سبز عمومی است، در مجموع یعنی فضای سبزی که رفت و آمد عموم مردم در آنها بدون مانع باشد، یا به تعبیر دیگر فضای سبز اجتماعی (سعیدنیا جلد ۹).

1. Reggio di Calabria
2. Cadiz
3. Fuenlabrada & Almeria
4. Oulu & Valenciennes
5. Canberra

۲-۱۴- حفظ و نگهداری فضای سبز

حفظ و نگهداری فضای سبز عبارت‌است از کلیه عملیات زراعی و به زراعی به جهت حفظ و نگهداری درختان، گل و گیاه و چمن‌کاری‌های واقع در پارک‌ها، میادین، رفیوژها، لچکی‌ها و قطعات پراکنده فضای سبز، به‌نحوی که همواره از شادابی، کیفیت و نظافت مطلوب برخوردار باشد. این امر نیازمند اجرای عملیاتی به شرح زیر در فصول مختلف سال است: آبیاری، چمن‌زنی، کودپاشی، لکه‌گیری و ترمیم، تهویه چمن، سم‌پاشی و دفع آفات، نظافت، آماده‌سازی بستر کاشت، وجین علف‌های هرز، واکاوی و تجدید کاشت بوته و نشاء، تهیه خاک مناسب، سرگل‌گیری و.... (دفترچه قرارداد عملیات نگهداری بوستان‌های اراضی عباس‌آباد ۱۳۹۲).

۲-۱۵- عوامل مؤثر بر حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

این عوامل شامل: بودجه، سازمان، پرسنل ماهر برای انجام کار، مهارت و دانش اولیه و موردنیاز و مشارکت جامعه است (Arvanitidis 2008, 8-17).

۲-۱۶- مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز

یکی از مسائل عمده فضای سبز که در شرایط اقلیمی موجود تقریباً به‌طور چهارفصل نیاز به‌صرف هزینه و مراقبت مستمر دارد، مسئله نگهداری و توسعه فضای سبز است و در این راستا استفاده از مشارکت مردمی به‌عنوان یک نیاز و ضرورت مطرح است و باید رابطه مردم با محیط‌زیست شهری، اصلی‌ترین عامل در مدیریت فضای سبز قلمداد شود. مسئله نگهداری فضای سبز نیازمند امعان نظر بیشتر نسبت به سه محور اساسی زیر است:

الف) قانون (ب) برنامه‌ریزی (ج) استفاده از مشارکت‌های مردمی (بیژن زاد ۱۳۸۰، ۱۰۷).

۲-۱۷- بررسی موقعیت مکانی و ویژگی‌های اراضی عباس‌آباد و فضای سبز آن

اراضی عباس‌آباد که مورد مطالعه این پژوهش است در محدوده مناطق ۳، ۶ و ۷ و بوستان‌های موردنظر در محدوده منطقه ۳ شهر تهران واقع گردیده. منطقه ۳ دارای ۳۱/۲۰۸ کیلومتر مربع مساحت و ۲۹۳۱۸۱ نفر جمعیت است. اراضی عباس‌آباد با ۵۶۰ هکتار وسعت به‌عنوان تنها اراضی تا حدودی بکر تهران در نیمه شمالی شهر واقع شده است. در اراضی عباس‌آباد علاوه بر حفظ جنبه‌های زیباشناسی و آرایش مناسب آن به جنبه زیست‌محیطی نیز توجه شده است و یکی از شاخصه‌ها و اولویت‌های اصلی اراضی عباس‌آباد توسعه فضای سبز است. در راستای نقش زیست‌محیطی اراضی عباس‌آباد به‌عنوان تنفس گاه پایتخت پروژه‌ها و بوستان‌های مختلفی به بهره‌برداری رسیده که بستر مناسبی برای تعاملات اجتماعی، فرهنگی و آموزش‌های مختلف است.

در انتخاب گونه‌های گیاهی متناسب با محیط به‌منظور افزایش ضریب مقاومت گیاه و جلوگیری از تخریب آن، نظم و ترتیب استقرار آن‌ها از لحاظ ایمنی، تناسب گیاهان با موقعیت آب‌وهوای اراضی، انتخاب گیاهانی که زباله کمتری تولید کنند و احداث مسیرهای پیاده و دسترسی‌های داخل فضای سبز به‌منظور عدم عبور عابران پیاده از داخل فضای سبز توجه لازم شده است تا میزان تخریب حتی‌المقدور کاهش یابد و ضریب حفاظت از فضای سبز را بالا ببرد.

فضای سبز اراضی عباس آباد مستقل از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، معاونت‌های شهرداری تهران و سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تهران و زیر نظر شرکت نوسازی عباس آباد که یکی از شرکت‌های وابسته به شهرداری تهران است، فعالیت می‌کند. موضوع حفظ و نگهداری اراضی عباس آباد از سال ۱۳۸۷ هم‌زمان با احداث زیرساخت‌های فضای سبز آن مطرح شد. فضای سبز بهره‌برداری شده اراضی عباس آباد بیش از ۱۵۰ هکتار می‌باشد و شامل بوستان‌های طالقانی، آب‌و‌آتش، نوروز، اکو، بنادر و سایر فضاهای سبز موجود در میدان مشاهیر، محور ۳۲، اطراف پلانتاریوم، اسکیت پارک و پل طبیعت است. گونه‌های گیاهی موجود در اراضی عباس آباد شامل: درختان: صنوبر ایتالیایی، کاج تهرانی، کاج کاشفی، نوئل آبی، سدرس آبی، سدرس سبز، چنار، بید مجنون، سرو شیراز، سرو نقره‌ای، زیتون تلخ، زیتون معمولی، لاوسون، ماگنولیای بنفش، ماگنولیای سفید و... می‌باشد.

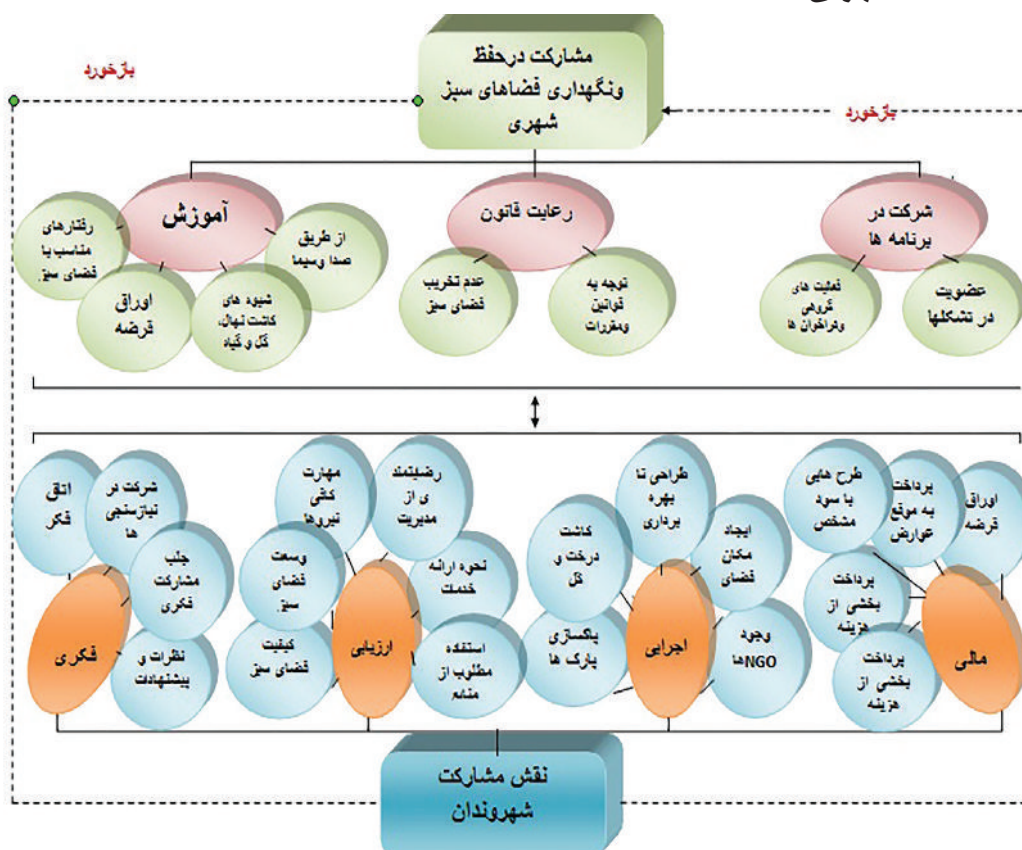
۲-۱۸- چارچوب نظری

رویکرد این پژوهش تلفیقی است یعنی مشارکت را هم هدف و هم وسیله‌ای برای رسیدن به هدف می‌داند. محقق، متغیرهای تحقیق را با بهره‌گیری و تکیه بر دیدگاه‌های آبهوف و کوهن، ازکیا و غفاری و علوی تبار تعریف نموده و نقش مشارکت شهروندان را در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری در مشارکت مالی، مشارکت اجرایی، مشارکت فکری و مشارکت در ارزیابی فعالیت‌ها در کنار کارشناسان فن مؤثر می‌داند در تعیین شاخص‌های حفظ و نگهداری از فضای سبز از نظریات بیشن زاد بهره‌مند شده که رعایت قانون، شرکت در برنامه‌ها و آموزش شهروندان را عامل مهمی بر مشارکت در حفظ و نگهداری از فضای سبز می‌داند و چارچوب نظری این تحقیق را تشکیل می‌دهد.

جدول ۲-۳- نظریه‌های مورد استفاده در تعیین شاخص‌های مشارکت

ردیف	موضوع	نظریات	ابعاد	شاخص
۱	مشارکت	غفاری، ازکیا و علوی تبار	۱- مالی	خرید اوراق قرضه توسط شهروندان، پرداخت به موقع عوارض، شرکت در طرح‌های مشارکتی با سود مشخص، پرداخت بخشی از هزینه‌های مربوط به ایجاد فضای سبز (کاشت و...)، پرداخت بخشی از هزینه‌های مربوط به حفظ و نگهداری فضای سبز (آبیاری، هرس، نظافت و...)
		آبهوف و کوهن، غفاری و ازکیا	۲- اجرایی	ها، حضور مردم از مراحل اجرایی تا بهره‌برداری، ایجاد مکانی NGO (فضا) برای فضای سبز، کاشت درخت، گل و...، پاکسازی پارک‌ها
		غفاری و ازکیا	۳- فکری	ارائه نظرات و پیشنهادها، تلاش مسئولان در جلب مشارکت‌های فکری، شرکت در نیازسنجی‌ها، استقرار اتاق‌های فکر
		آبهوف و کوهن	۴- ارزیابی	استفاده مطلوب مدیریت فضای سبز از منابع و امکانات، نحوه ارائه خدمات بهتر، موفقیت مدیریت فضای سبز در جلب رضایت شهروندان، مهارت نیروهای فضای سبز، وسعت فضای سبز، کیفیت فضای سبز

۲-۱۹- مدل مفهومی

۳- روش اجرای تحقیق

۳-۱- روش و نوع تحقیق

پژوهش حاضر به روش پیمایش (Survey) و از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

۳-۲- جامعه آماری

از آنجا که موضوع تحقیق می‌بایست محدوده خاص و مشخصی داشته باشد، این پژوهش به شهروندان منطقه ۳ شهر تهران که بالای ۱۸ سال سن دارند و حداقل یک سال در این منطقه سکونت داشته و از بوستان‌های طالقانی، آب‌آتش، نوروز، بنادر و اکو واقع در اراضی عباس‌آباد استفاده می‌کنند، اختصاص داده شده است و مطابق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران دارای ۲۹۳۱۸۱ نفر جمعیت می‌باشد.

۳-۳- روش نمونه‌گیری

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک استفاده شده، بدین صورت که از هر پنج نفر شهروندی که از محل استقرار پرسشگر در بوستان‌های طالقانی، آب‌آتش، نوروز و بنادر عبور می‌کردند، از نفر پنجم درخواست

گردید پرسشنامه را تکمیل نماید .

۳-۴- تعیین حجم نمونه

$$n = \frac{Nt^2Pq}{Nd^2 + t^2Pq}$$

*تعداد حجم نمونه ۳۸۴ نفر می‌باشد.

۳-۵- واحد تحلیل

واحد تحلیل در این تحقیق فرد می‌باشد.

۳-۶- ابزار جمع‌آوری اطلاعات

برای گردآوری اطلاعات در این پژوهش از روش‌های کتابخانه‌ای که شامل فیش‌برداری از کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها و سایت‌های معتبر و مرتبط با موضوع می‌باشند و همچنین از تکنیک پرسشنامه استفاده شد، بنابراین بین شهروندان منطقه ۳ که از بوستان‌های طالقانی، آب‌و‌آتش، نوروز، اکو و بنادر واقع در اراضی عباس‌آباد استفاده می‌کنند (تعداد ۳۸۴ نفر) پرسشنامه توزیع گردید. پرسشنامه متشکل از ۳۸ سؤال است که تعداد ۵ سؤال آن را سوالات باز تشکیل می‌دهد. ۵ سؤال در رابطه با مشارکت مالی، ۵ سؤال در زمینه مشارکت اجرایی، ۵ سؤال در مورد مشارکت فکری، ۶ سؤال در خصوص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها، ۸ سؤال در ارتباط با مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضای سبز و ۴ سؤال نیز در مورد اولویت‌های مشارکت طرح‌شده است.

۳-۷- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

از آنجایی که داده‌ها به بررسی نظرات شهروندان در زمینه نقش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری می‌پردازد در دو سطح توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد .

۳-۸- متغیرهای تحقیق

الف) **متغیر مستقل:** نقش مشارکت شهروندان (مشارکت‌های مالی، مشارکت‌های اجرایی، مشارکت‌های فکری، مشارکت در ارزیابی)

ب) **متغیر وابسته:** حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

• **مشارکت مالی:** در این تحقیق منظور، مشارکت شهروندان در پرداخت بخشی از هزینه‌های مربوط به ایجاد و حفظ و نگهداری فضای سبز است.

• **مشارکت اجرایی:** منظور مشارکت شهروندان در برنامه‌های اجرایی شامل احداث، رسیدگی به درختان و فضای سبز، جمع‌آوری زباله و نخاله‌های موجود در پارک‌ها و فضاهای سبز است.

- **مشارکت فکری:** منظور هم‌فکری شهروندان در ارائه نظرات، پیشنهادها و ایده‌های جدید به مسئولین فضای سبز در راستای حفاظت از پارک‌ها و فضای سبز می‌باشد.
- **مشارکت در ارزیابی:** منظور نظارت و ارزیابی شهروندان از عملکرد مدیریت، پیمانکاران و نیروهای فضای سبز می‌باشد.
- **حفظ و نگهداری فضای سبز:** منظور هر اقدامی است که باعث شادابی، کیفیت و سلامت فضای سبز اعم از درخت، گل و گیاه و چمن شود و از تخریب آن جلوگیری به عمل آورد.

۹-۳- روایی و پایایی تحقیق

در پژوهش حاضر قبل از تنظیم نهایی، به منظور اعتبارسنجی پرسشنامه از روش اعتبار صوری استفاده شده است، بدین گونه که پرسشنامه در اختیار افراد متخصص گذاشته شده و با تأسی از نظر آنان اعتبار پرسشنامه ارزیابی و با اصلاح و حذف برخی گویه‌ها، ساخت نهایی پیدا کرده است. برای سنجش پایایی (اعتماد) سؤالات از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردیده که متغیرهای موردنظر همگی از قابلیت اعتماد یا پایایی برخوردار هستند زیرا مقدار آلفا بیش از ۰/۷۰ است.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها (یافته‌ها)

در این فصل به تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از پرسشنامه می‌پردازیم. یافته‌ها در سه بخش: الف) یافته‌های توصیفی، ب) تحلیل دومتغیره (ج) آزمون فرضیه‌های تحقیق تنظیم شده‌اند.

۴-۱- یافته‌های توصیفی (تحلیل یک متغیره)

در این بخش با توجه به آمار و اطلاعات پرسشنامه‌ها، به توصیف فراوانی و درصد فراوانی متغیرهای زمینه‌ای و اصلی تحقیق در قالب جداول پرداخته و با در نظر گرفتن این امر، یافته‌های توصیفی ارائه می‌شود.

۴-۱-۱- ویژگی‌های فردی پاسخگویان

نتایج پژوهش نشان داد که از تعداد ۳۸۴ نفر جامعه آماری ۴۵/۱ درصد را مردان و ۵۴/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. ۳۷/۷ درصد پاسخگویان مجرد، ۶۰/۲ درصد متأهل و ۲/۱ درصد بدون همسر می‌باشند.

همچنین اکثریت پاسخگویان یعنی ۵۱/۹ درصد به گروه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال تعلق داشتند و از کل پاسخگویان ۴۳/۸ درصد دارای تحصیلات لیسانس هستند.

۴-۱-۲- شاخص مشارکت مالی

این شاخص از حاصل جمع نظرات پاسخگویان درباره مشارکت‌های مالی پاسخگویان در فضای سبز به دست آمده

است. نتایج نشان دهنده آن است که مشارکت مالی ۴۵/۳ درصد پاسخگویان در حد خیلی کم و کم، ۳۷/۸ درصد تا حدودی و در مقابل مشارکت مالی ۱۷/۰ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد.

جدول ۴-۱-۲- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت مالی

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۵۷	۱۴/۸
کم	۱۱۷	۳۰/۵
تا حدودی	۱۴۵	۳۷/۸
زیاد	۴۹	۱۲/۸
خیلی زیاد	۱۶	۴/۲
جمع	۳۸۴	۱۰۰

۴-۱-۳- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت مالی

در مورد سؤالات مشارکت مالی بالاترین میانگین ۳,۴۷ مربوط به «پرداخت به موقع عوارض مربوطه» و پایین ترین میانگین مربوط به گویه «پرداخت بخشی از هزینه های مربوط به حفظ و نگهداری فضای سبز» با میانگین ۲,۳۵ بوده است.

جدول ۴-۱-۳- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت مالی

میانگین (از ۱ تا ۵)	سؤالات مشارکت مالی
۲/۴۱	تأثیر خرید اوراق قرضه بر حفظ و نگهداری فضای سبز
۳/۴۷	تأثیر پرداخت به موقع عوارض مربوطه بر حفظ و نگهداری فضای سبز
۳/۱۹	تأثیر استقبال از طرح های مشارکتی فضای سبز با سود مشخص بر حفظ و نگهداری فضای سبز
۲/۳۸	تأثیر پرداخت بخشی از هزینه های مربوط به ایجاد فضای سبز (کاشت و....) بر حفظ و نگهداری فضای سبز
۲/۳۵	تأثیر پرداخت بخشی از هزینه های مربوط به حفظ و نگهداری فضای سبز (آبیاری، هرس، نظافت، سم پاشی و....) بر حفظ و نگهداری فضای سبز

۴-۱-۴- شاخص مشارکت اجرایی

این شاخص از حاصل جمع نظرات پاسخگویان درباره مشارکت های اجرایی پاسخگویان به دست آمده است. نتایج نشان دهنده آن است که مشارکت اجرایی ۱۱/۸ درصد پاسخگویان در حد خیلی کم و کم، ۱۶/۷ درصد تا حدودی و در مقابل، مشارکت اجرایی ۷۱/۶ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد.

جدول ۴-۱-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت اجرایی

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۱۶	۴/۲
کم	۲۹	۷/۶
تا حدودی	۶۴	۱۶/۷
زیاد	۱۵۸	۴۱/۱
خیلی زیاد	۱۱۷	۳۰/۵
جمع	۳۸۴	۱۰۰

۴-۱-۵- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت اجرایی

در مورد سؤالات مشارکت اجرایی بالاترین میانگین ۴/۰۹ مربوط به «تأثیر مشارکت شهروندان در پاک‌سازی پارک‌ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «تأثیر NGO ها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری» با میانگین ۳/۲۹ بوده است.

جدول ۴-۱-۵- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت اجرایی

میانگین (از ۱ تا ۵)	سؤالات مشارکت اجرایی
۳/۲۹	تأثیر NGO ها در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
۳/۷۳	تأثیر مشارکت شهروندان در ایجاد مکانی برای حفظ فضای سبز
۳/۷۷	تأثیر مشارکت شهروندان در مراحل اجرایی فضای سبز در حفظ آن
۴/۰۱	تأثیر مشارکت شهروندان در کاشت درخت و گل در حفظ و نگهداری فضای سبز
۴/۰۹	تأثیر مشارکت شهروندان در پاک‌سازی پارک‌ها در حفظ فضای سبز

۴-۱-۶- شاخص مشارکت فکری

این شاخص از حاصل جمع نظرات پاسخگویان درباره مشارکت‌های فکری پاسخگویان به‌دست‌آمده است. نتایج نشان‌دهنده آن است که مشارکت فکری ۹/۵ درصد پاسخگویان در حد خیلی کم و کم، ۳۱/۹ درصد تاحدودی و در مقابل، مشارکت فکری ۵۸/۶ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۶- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت فکری

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
خیلی کم	۹	۲/۳	۲/۴
کم	۲۷	۷/۰	۷/۱
تاحدودی	۱۲۱	۳۱/۵	۳۱/۹
زیاد	۱۷۲	۴۴/۸	۴۵/۴
خیلی زیاد	۵۰	۱۳/۰	۱۳/۲
بی پاسخ	۵	۱/۳	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۷- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت فکری

در مورد سؤالات مشارکت فکری همان طور که در جدول آمده بالاترین میانگین مربوط به «مشارکت شهروندان در نیازسنجی‌ها، بر کاهش هزینه‌های حفظ و نگهداری فضای سبز» و پایین‌ترین میانگین مربوط به «تلاش مسئولان برای جلب مشارکت فکری تمامی شهروندان در امر نگهداری از فضای سبز» بوده است.

جدول ۴-۱-۷- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت فکری

سؤالات مشارکت فکری	میانگین (از ۱ تا ۵)
تأثیر مشارکت فکری شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری	۳/۷۴
تأثیر استفاده از نقطه نظرات شهروندان در ارتقا کیفیت فضای سبز	۳/۶۷
تلاش مسئولان برای جلب مشارکت فکری تمامی شهروندان در امر نگهداری از فضای سبز	۲/۸۴
تأثیر مشارکت شهروندان در نیازسنجی‌ها بر کاهش هزینه‌های حفظ و نگهداری فضای سبز	۳/۷۵
تأثیر راه‌اندازی اتاق فکر در پارک‌ها در حفظ فضای سبز	۳/۶۷

۴-۱-۸- شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها

این شاخص از حاصل جمع نظرات پاسخگویان درباره مشارکت در ارزیابی پاسخگویان به‌دست‌آمده است. نتایج نشان‌دهنده آن است که مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها ۱۱/۲ درصد پاسخگویان در حد خیلی کم و کم، ۳۹/۰ درصد تا حدودی و در مقابل، مشارکت در ارزیابی ۴۹/۷ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۸- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
خیلی کم	۷	۱/۸	۱/۸
کم	۳۶	۹/۴	۹/۴
تا حدودی	۱۴۹	۳۸/۸	۳۹/۰
زیاد	۱۵۲	۳۹/۶	۳۹/۸
خیلی زیاد	۳۸	۹/۹	۹/۹
بی‌پاسخ	۲	۰/۵	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۹- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها

در مورد سؤالات مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها همان‌طور که در جدول آمده بالاترین میانگین مربوط به «تأثیر مدیریت فضای سبز بر استفاده از منابع و امکانات موجود» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «میزان برخورداری نیروهای فضای سبز از مهارت‌های لازم» بوده است.

جدول ۴-۱-۹- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها

میانگین (از ۵ تا)	سؤالات مشارکت در ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌ها
۳/۷۴	تأثیر مدیریت فضای سبز بر استفاده از منابع و امکانات موجود
۳/۴۰	تأثیر ارزیابی فرد از فعالیت‌های فضای سبز بر ارائه خدمات بهتر
۳/۱۵	میزان موفقیت مدیریت فضای سبز برای جلب رضایت شهروندان
۳/۱۳	میزان برخورداری نیروهای فضای سبز از مهارت‌های لازم
۳/۴۳	میزان برخورداری فضای سبز اختصاص‌یافته در اراضی عباس‌آباد از وسعت لازم
۳/۵۳	میزان برخورداری فضای سبز استفاده‌شده در پارک‌های اراضی عباس‌آباد از کیفیت لازم

۴-۱-۱۰- شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

این شاخص از حاصل جمع نظرات پاسخگویان درباره مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری به‌دست‌آمده است. نتایج نشان‌دهنده آن است که مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری ۲۹/۳ درصد پاسخگویان در حد خیلی کم و کم، ۳۵/۹ درصد تا حدودی و در مقابل، مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری ۳۴/۹ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۱- توزیع پاسخگویان بر اساس شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
خیلی کم	۳۶	۹/۴	۹/۵
کم	۷۵	۱۹/۵	۱۹/۸
تا حدودی	۱۳۶	۳۵/۴	۳۵/۹
زیاد	۱۰۹	۲۸/۴	۲۸/۸
خیلی زیاد	۲۳	۶/۰	۶/۱
بی پاسخ	۵	۱/۳	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۱۱- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

در مورد سؤالات مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری بالاترین میانگین ۳/۴۵ مربوط به «آموزش و فراگیری جهت کاشت نهال، گل و گیاه» و پایین ترین میانگین مربوط به گویه «آموزش و فراگیری رفتارهای مناسب در برخورد با فضای سبز» با میانگین ۲/۵۶ بوده است.

جدول ۴-۱-۱۱- مقایسه میانگین سؤالات شاخص مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری

سؤالات مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری	میانگین (از ۵ تا)
رعایت و توجه به قوانین مربوط به حفظ و نگهداری فضای سبز	۳/۰۵
بهره گیری از برنامه های آموزشی صداوسیما در خصوص فضای سبز	۲/۷۹
عدم تخریب فضای سبز	۳/۱۹
عضویت در تشکلهای حامی فضای سبز	۲/۶۸
مشارکت در فعالیتهای گروهی و فراخوان های مربوط به فضای سبز	۳/۰۲
آموزش و فراگیری شیوه های کاشت نهال، گل و گیاه	۳/۴۵
آموزش در مورد اوراق قرضه و سایر مشارکتهای مالی	۳/۴۲
آموزش و فراگیری رفتارهای مناسب در برخورد با فضای سبز	۲/۵۶

۴-۱-۱۲- اولویتهای مشارکتی

به منظور سنجش اولویتهای مشارکتی پاسخگویان در فضای سبز پرسش های گوناگونی در نظر گرفته شد و

از پاسخگویان خواسته شد در خصوص هر یک از انواع مشارکت، مالی، اجرایی، فکری و ارزیابی اولویت مشارکت خود را بیان کنند. در این قسمت یافته‌های تحقیق در این خصوص ارائه می‌شود.

۴-۱-۱۲-۱- اولویت مشارکت مالی

از پاسخگویان خواسته شده است اولویت خود را در خصوص مشارکت مالی بیان نمایند. همان گونه که مشاهده می‌کنید ۵۹/۷ درصد پاسخگویان خرید اوراق قرضه شهری، ۲۳/۵ درصد اهدای زمین جهت احداث فضای سبز و ۱۶/۸ درصد پرداخت بخشی از هزینه‌ها را اولویت خود در مشارکت مالی دانسته‌اند.

جدول ۴-۱-۱۲-۱- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت مالی

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
خرید اوراق قرضه شهری	۱۸۸	۴۹/۰	۵۹/۷
اهدا زمین جهت احداث فضای سبز	۷۴	۱۹/۳	۲۳/۵
پرداخت بخشی از هزینه‌ها	۵۳	۱۳/۸	۱۶/۸
بی پاسخ	۶۹	۱۸/۰	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۱۲-۲- اولویت مشارکت اجرایی

از پاسخگویان خواسته شده است اولویت خود را در خصوص مشارکت اجرایی بیان نمایند. همان گونه که مشاهده می‌کنید ۴۷/۸ درصد پاسخگویان کاشت درخت و گل و ...، ۲۸/۵ درصد همکاری در پاک‌سازی پارک‌ها و ۲۳/۷ درصد احداث پارک را اولویت خود در مشارکت اجرایی دانسته‌اند.

جدول ۴-۱-۱۲-۲- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت اجرایی

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
همکاری در پاک‌سازی پارک‌ها	۱۰۲	۲۶/۶	۲۸/۵
احداث پارک	۸۵	۲۲/۱	۲۳/۷
کاشت درخت و گل و ...	۱۷۱	۴۴/۵	۴۷/۸
بی پاسخ	۲۶	۶/۸	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۱۲-۳- اولویت مشارکت فکری

از پاسخگویان خواسته شده است اولویت خود را در خصوص مشارکت فکری بیان نمایند. همان گونه که مشاهده می‌کنید ۳۹/۷ درصد پاسخگویان همکاری با نظام پیشنهادات، ۳۸/۹ درصد ارائه ایده‌های نو و ۲۱/۴ درصد عضویت

در اتاق‌های فکر و ... را اولویت خود در مشارکت فکری دانسته‌اند.

جدول ۴-۱-۱۲-۳- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت فکری

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
ارائه ایده‌های نو	۱۳۸	۳۵/۹	۳۸/۹
همکاری با نظام پیشنهادات	۱۴۱	۳۶/۷	۳۹/۷
عضویت در اتاق‌های فکر و ...	۷۶	۱۹/۸	۲۱/۴
بی‌پاسخ	۲۹	۷/۶	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۱-۱۲-۴- اولویت مشارکت در ارزیابی

به‌منظور سنجش اولویت مشارکت در ارزیابی پاسخگویان گویه‌های مختلف در نظر گرفته شد. نتایج نشان می‌دهد، ۴۴/۰ درصد پاسخگویان کیفیت فضای سبز، ۳۷/۶ درصد عملکرد نیروی انسانی و ۲۱/۴ درصد کمیت فضای سبز را اولویت خود در مشارکت در ارزیابی بیان نموده‌اند.

جدول ۴-۱-۱۲-۴- توزیع پاسخگویان بر اساس اولویت مشارکت در ارزیابی

نوع ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
کمیت فضای سبز	۶۶	۱۷/۲	۱۸/۴
کیفیت فضای سبز	۱۵۸	۴۱/۱	۴۴/۰
عملکرد نیروی انسانی	۱۳۵	۳۵/۲	۳۷/۶
بی‌پاسخ	۲۵	۶/۵	-
جمع	۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰

۴-۲- نتایج آزمون فرضیات

به‌منظور سنجش مشارکت‌های مالی، اجرایی، فکری و ارزیابی پاسخگویان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز از آزمون پیرسون استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر است.

۴-۲-۱- به نظر می‌رسد مشارکت‌های مالی شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است.

با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری ($\text{sig}=0.000$) این فرضیه تأیید گردید. به بیان دیگر در این تحقیق مشارکت‌های مالی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای

سبز مؤثر است، شدت این رابطه در حد قوی بوده و جهت این رابطه مستقیم است یعنی با افزایش میزان مشارکت مالی پاسخگویان میزان مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز آن‌ها در این پژوهش افزایش می‌یابد. لذا این فرضیه در راستای نظریه علوی تبار، غفاری و ازکیا است که مشارکت مالی افراد را بر مشارکت در طرح‌ها و حفظ آن تأثیرگذار می‌دانند.

جدول ۴-۲-۱- رابطه آماری تأثیر مشارکت‌های مالی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

مشارکت‌های مالی		متغیر مستقل متغیر وابسته
سطح معناداری	همبستگی پیرسون (r)	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۳	مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

۴-۲-۲- به نظر می‌رسد مشارکت‌های اجرایی شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.

با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون مشارکت‌های اجرایی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است. با توجه به قدر مطلق ضریب همبستگی ($r=0/454$)، شدت این رابطه قوی بوده و جهت این رابطه مستقیم است یعنی با افزایش میزان مشارکت اجرایی پاسخگویان میزان مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز آن‌ها در این پژوهش افزایش می‌یابد. لذا بر اساس نظریات آبهوف و کوهن، همچنین ازکیا و غفاری که حضور شهروندان را در اجرای طرح‌ها بر مشارکت شهروندان مؤثر می‌دانند، در این تحقیق نیز مشارکت‌های اجرایی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است.

جدول ۴-۲-۲- رابطه آماری تأثیر مشارکت‌های اجرایی بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

مشارکت‌های اجرایی		متغیر مستقل متغیر وابسته
سطح معناداری	همبستگی پیرسون (r)	
۰/۰۰۰	۰/۴۵۴	مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

۴-۲-۳- به نظر می‌رسد مشارکت‌های فکری شهروندان بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.

با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون مشارکت‌های فکری بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است. با توجه به قدر مطلق ضریب همبستگی ($r=0/501$)، شدت این رابطه قوی بوده و جهت این رابطه مستقیم است یعنی با افزایش میزان مشارکت فکری پاسخگویان میزان مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز آن‌ها در این پژوهش افزایش می‌یابد. بر اساس نظریه باردویچ که نظام پیشنهادات و استفاده از فکر و اندیشه افراد را عامل مشارکت بیشتر، افزایش سود، کاهش هزینه‌ها، بهبود کیفیت و رضایتمندی می‌داند، این فرضیه همسو با

نظریه غفاری و ازکیا، در راستای تأثیر مشارکت فکری شهروندان و ارائه نظرات و پیشنهادها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز می‌باشد.

جدول ۴-۲-۳- رابطه آماری تأثیر مشارکتهای فکری بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

مشارکتهای فکری		متغیر مستقل متغیر وابسته
سطح معناداری	همبستگی پیرسون (r)	
۰/۰۰۰	۰/۵۰۱	مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

۴-۲-۴- به نظر می‌رسد مشارکتهای شهروندان در ارزیابی فعالیتها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری مؤثر است.

با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون مشارکت در ارزیابی فعالیتها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز مؤثر است. با توجه به قدر مطلق ضریب همبستگی ($r=0/343$)، شدت این رابطه در حد متوسط روبه بالا بوده و جهت این رابطه مستقیم است یعنی با افزایش میزان مشارکت در ارزیابی فعالیتها پاسخگویان میزان مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز آنها در این پژوهش افزایش می‌یابد. این پژوهش با بهره‌گیری از نظریه آبهوف و کوهن که مشارکت شهروندان در ارزیابی طرحها و فعالیتها در کنار کارشناسان فنی مؤثر می‌دانند را بار دیگر تأیید کرد.

جدول ۴-۲-۴- رابطه آماری تأثیر مشارکت در ارزیابی فعالیتها بر مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

مشارکت در ارزیابی فعالیتها		متغیر مستقل متغیر وابسته
سطح معناداری	همبستگی پیرسون (r)	
۰/۰۰۰	۰/۳۴۳	مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای سبز

۴-۲-۵- به نظر می‌رسد بین انواع مشارکت تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به نتایج آزمون فریدمن در فاصله اطمینان ۹۹ درصد، سطح معناداری ($\text{sig}=0.000$) می‌شود و در این تحقیق بین متغیرهای مشارکت تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد. بالاترین میانگین رتبه‌ای به مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز و پایین‌ترین میانگین به مشارکت مالی اختصاص داشته است.

جدول ۴-۲-۵- نتایج آزمون فریدمن

نوع مشارکت	میانگین رتبه‌ای	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مشارکت مالی	۱/۴۵	۷۳۳,۳۲۵	۴	۰,۰۰۰
مشارکت فکری	۲/۵۱			
مشارکت اجرایی	۳/۱۲			
مشارکت در ارزیابی فعالیت‌ها	۳/۶۲			
مشارکت در حفظ و نگهداری فضای سبز	۴/۳			

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- یافته‌های تحقیق

- نتایج پژوهش نشان داد که از تعداد ۳۸۴ نفر جامعه آماری ۴۵/۱ درصد را مردان و ۵۴/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. ۳۷/۷ درصد پاسخگویان مجرد، ۶۰/۲ درصد متأهل و ۲/۱ درصد بدون همسر می‌باشند.
- همچنین اکثریت پاسخگویان یعنی ۵۱/۹ درصد به گروه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال تعلق داشتند و از کل پاسخگویان ۴۳/۸ درصد دارای تحصیلات لیسانس هستند.
- نتایج توزیع پاسخگویان بیانگر آن است که ۴۶/۲ درصد پاسخگویان طرح‌های مشارکتی با سود مشخص و ۵۲/۹ درصد پاسخگویان پرداخت به‌موقع عوارض را در حفظ و نگهداری فضای سبز مؤثر می‌دانند، بالاترین میانگین ۳/۴۷ مربوط به «پرداخت به‌موقع عوارض مربوطه» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «پرداخت بخشی از هزینه‌های مربوط به حفظ و نگهداری فضای سبز» با میانگین ۲/۳۵ بوده است. برای سنجش سایر مشارکت‌های مالی که پاسخگویان عنوان نمودند، ۴۷/۸ درصد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و مردم را بر مشارکت در حفظ فضای سبز مؤثر می‌دانند. همچنین در اولویت‌بندی مشارکت مالی، خرید اوراق قرضه بالاترین اولویت (۵۹/۷ درصدی) را دارد. بنابراین همان‌گونه که چالمرز معتقد است «هرچه سود حاصل از اوراق قرضه و مشارکت‌های مالی بالاتر باشد با استقبال بیشتری از سوی شهروندان مواجه خواهد شد» لازم است مدیریت شهری در زمینه فروش اوراق قرضه فضای سبز گام بردارد.
- نتایج حاصل از توزیع پاسخگویان بر اساس نظر آنان در خصوص تأثیر مشارکت اجرایی شهروندان در حفظ و نگهداری فضای سبز بیانگر آن است که بیش از ۷۵ درصد پاسخگویان مشارکت در کاشت درخت و گل و بیش از ۷۹ درصد پاسخگویان مشارکت در پاک‌سازی پارک‌ها را در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز مؤثر می‌دانند. بالاترین میانگین ۴/۰۹ مربوط به «تأثیر مشارکت شهروندان در پاک‌سازی پارک‌ها بر حفظ و نگهداری فضای سبز» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «تأثیر NGO ها در حفظ و نگهداری فضای سبز» با میانگین ۳/۲۹ بوده است. همچنین از بین پاسخگویانی که به سؤال مربوط به سایر مشارکت‌های اجرایی مؤثر بر مشارکت

در حفظ فضاهای سبز پاسخ داده‌اند، ۲۹/۵ درصد آنان آموزش و فراگیری روش‌های نگهداری فضای سبز و ۱۶/۴ درصد اطلاع‌رسانی و تبلیغات را مؤثر می‌دانند. در مجموع ۷۱/۶ درصد پاسخگویان تأثیر مشارکت اجرایی را در حد زیاد و خیلی زیاد بیان کردند و در اولویت‌بندی مشارکت اجرایی، کاشت درخت و گل بالاترین اولویت یعنی ۴۷/۸ درصد را در این زمینه دارد.

• داده‌های به‌دست‌آمده از نظر پاسخگویان در خصوص تأثیر مشارکت فکری شهروندان در امور مربوط به فضای سبز بیانگر آن است که ۶۵/۷ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد مشارکت فکری را در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز و بیش از ۶۶ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد مشارکت و استفاده از نقطه نظرات شهروندان را در ارتقاء کیفیت فضاهای سبز مؤثر می‌دانند. بالاترین میانگین ۳/۷۵ مربوط به «مشارکت شهروندان در نیازسنجی‌ها و تأثیر آن بر کاهش هزینه‌های حفظ و نگهداری فضای سبز» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «تلاش مسئولان برای جلب مشارکت فکری تمامی شهروندان در امر نگهداری از فضای سبز» با میانگین ۲/۸۴ بوده است. همچنین ۶۱/۸ درصد از پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد راه‌اندازی اتاق فکر در پارک‌ها را بر مشارکت در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز مؤثر می‌دانند. سایر یافته‌ها حاکی از اشاره ۳۹/۳ درصدی پاسخگویان به مورد مشارکت فکری از طریق سایت‌های شهرداری می‌باشد. همچنین در اولویت‌بندی مشارکت فکری، ۴۷/۸ درصد پاسخگویان همکاری با نظام پیشنهادات را بالاترین اولویت خود بیان نموده‌اند. بر اساس نظریه باردویچ که استفاده از فکر و اندیشه افراد را عامل مشارکت بیشتر، افزایش سود، کاهش هزینه‌ها، بهبود کیفیت و رضایتمندی می‌داند شایسته است در خصوص ایجاد اتاق‌های فکر، سیستم نظام پیشنهادات و آموزش در زمینه‌های اجرایی مشارکت، برنامه‌ریزی نماید.

• نتایج به‌دست‌آمده از شاخص ارزیابی نشان‌دهنده آن است که ۴۹/۷ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد مشارکت در ارزیابی عملکرد و فعالیت‌ها و ۶۵/۷ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد مشارکت در ارزیابی نحوه استفاده مدیریت از منابع موجود را بر حفظ و نگهداری از فضاهای سبز مؤثر می‌دانند. بالاترین میانگین ۳/۷۴ مربوط به «تأثیر مدیریت فضای سبز بر استفاده از منابع و امکانات موجود» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «میزان برخورداری نیروهای فضای سبز از مهارت‌های لازم» با میانگین ۳/۱۳ بوده است. ضمناً سایر یافته‌ها بیانگر این است که ۳۶/۵ درصد از پاسخگویان تعامل و نحوه برخورد نیروهای فضای سبز را عامل مهمی عنوان نموده‌اند. ضمناً در اولویت‌بندی مشارکت در ارزیابی، ۴۴/۰ درصد پاسخگویان ارزیابی کیفیت فضای سبز را بالاترین اولویت خود بیان نموده‌اند.

• مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری متغیر وابسته این پژوهش است که در سطح سنجش فاصله‌ای مورد اندازه‌گیری قرار گرفت. توزیع فراوانی پاسخگویان بر این اساس بیانگر آن است که ۴۰/۵ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد تمایل به رعایت قوانین مربوط به حفظ فضای سبز، ۳۲/۱ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد تمایل به عضویت در تشکلهای حامی فضای سبز، ۴۰/۷ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد تمایل به مشارکت در فعالیت‌های گروهی و فراخوان‌ها، ۵۷/۸ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد

تمایل به فراگیری شیوه‌های کاشت نهال و گل و گیاه، ۵/۵۶ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد تمایل به آموزش و فراگیری در خصوص اوراق قرضه و سایر مشارکت‌های مالی و ۲/۲۶ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد تمایل به آموزش و فراگیری رفتارهای مناسب در برخورد با فضای سبز دارند. بالاترین میانگین ۳/۴۵ مربوط به «آموزش و فراگیری جهت کاشت نهال، گل و گیاه» و پایین‌ترین میانگین مربوط به گویه «عضویت در تشکل‌های حامی فضای سبز» با میانگین ۲/۵۶ بوده است. همچنین دریافته‌های تحقیق از بین پاسخگویانی که به سایر موارد اشاره کرده‌اند، ۴۰،۴ درصد نسبت به اطلاع‌رسانی و تبلیغات و ۲۹/۸ درصد نسبت به مشارکت در گزارش و انعکاس تخلفات و تخریب فضای سبز به مسئولین اظهار تمایل نموده‌اند.

- به‌منظور سنجش اولویت‌های مشارکتی پاسخگویان در فضای سبز سؤالات مختلفی مطرح و از پاسخگویان خواسته شد در خصوص هر یک از انواع مشارکت‌های مالی، اجرایی، فکری و ارزیابی، اولویت مشارکتی خود را بیان کنند. براین اساس ۵۹/۷ درصد پاسخگویان خرید اوراق قرضه را اولویت خود در مشارکت مالی عنوان نموده‌اند. ۴۷،۸ درصد همکاری در کاشت درختان و گل را اولویت مشارکت اجرایی، ۳۹/۷ درصد همکاری با نظام پیشنهادت را اولویت در مشارکت فکری و ۴۴ درصد پاسخگویان ارزیابی کیفیت فضای سبز را اولویت خود در مشارکت در ارزیابی عنوان نمودند.

۵-۲- نتیجه‌گیری

فضای سبز که بخشی از سیمای شهر را تشکیل می‌دهد، به‌عنوان یکی از پدیده‌هایی است که انسان همواره با آن در تماس بوده و خواهد بود. اهمیت فضاهای سبز در محیط شهری تا آن حد است که به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع مطرح‌شده و درعین‌حال معیاری برای ارتقای کیفیت فضای زندگی محسوب می‌شوند به همین جهت ایجاد و نگهداری آن در کلان‌شهر تهران از اهمیت بسیار برخوردار است. نکته بسیار مهم در حفظ و نگهداری فضای سبز، کاهش هزینه‌های آن است، که به‌طور حتمی مشارکت شهروندان در میزان کاهش آن تأثیرگذار خواهد بود.

در ارتباط با مشارکت دودسته نظریه مطرح شد، نظریه‌هایی که منشأ وبری دارند و در آن بر نظام باورها، گرایش‌ها و اندیشه‌ها تأکید می‌شود و دسته دوم نظریه‌ها که بر جنبه رفتاری تأکید دارند و رفتار را بیش از آن که حاصل باورها و گرایش‌ها بدانند، نتیجه تفاوت سود و زیان تصور می‌کنند به عبارتی منافع حاصل از آن بر هزینه‌ها، فزونی گیرد. در پژوهش حاضر مشارکت به‌صورت فرآیندی مبتنی بر خرد جمعی و رفتاری آگاهانه و داوطلبانه تعریف‌شده است که شرکت همه افراد ذی‌نفع در همه ابعاد برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، مدیریت، اجراء، ارزیابی و کنترل، تقسیم منافع و سود را برای رسیدن به هدف دربرمی‌گیرد.

در نظریات مطرح‌شده دو نوع نگاه به مشارکت بیان گردید. نگاه اول که مشارکت را به‌صورت ابزاری می‌نگرد و به نتایج حاصل از مشارکت توجه دارد و نگاه دوم که مشارکت را هدف می‌داند. رویکرد پژوهش حاضر تلفیقی از دو دیدگاه فوق است در تحقیق حاضر بر اساس مطالعات و تحقیقات انجام‌شده، نقش‌های مشارکت شهروندان

که متغیرهای مستقل را تشکیل می‌دهند، به مشارکت مالی، مشارکت اجرایی، مشارکت فکری و مشارکت در ارزیابی طرح‌ها تقسیم شد و متغیرهای تحقیق با بهره‌گیری از نظریات آبهوف و کوهن، غفاری و ازکیا و علوی تبار تعریف گردید. شاخص‌های مشارکت مالی را پرداخت بخشی از اعتبارات و هزینه‌ها (ایجاد و حفظ نگهداری)، خرید اوراق قرضه و پرداخت به موقع عوارض شامل گردید، شاخص‌های مشارکت اجرایی، شامل حضور NGO ها، حضور شهروندان در مراحل اجرایی، ایجاد مکانی برای فضای سبز، کاشت درخت و گل و پاک‌سازی پارک‌هاست. شاخص‌های مشارکت فکری، ارائه نظرات و پیشنهادهای، تلاش مسئولان برای جلب مشارکت فکری شهروندان، ایجاد اتاق فکر و شرکت در نیازسنجی‌هاست و شاخص مشارکت در ارزیابی، ارزیابی شهروندان از نحوه استفاده مدیریت فضای سبز از منابع و امکانات موجود، نحوه ارائه خدمات بهتر، موفقیت مدیریت فضای سبز در جلب رضایت شهروندان، برخورداری فضای سبز از وسعت و کیفیت لازم و برخورداری نیروهای فضای سبز از مهارت لازم را در برمی‌گیرد. در تعیین شاخص‌های مشارکت در حفظ و نگهداری از فضاهای سبز از نظر بیش‌تر زاد استفاده شد که شاخص‌های، رعایت قانون، شرکت در برنامه‌های آموزشی صداوسیما، عدم تخریب فضای سبز، مشارکت در فعالیت‌های گروهی و فراخوان‌ها، آموزش و فراگیری شیوه‌های کاشت نهال، گل و گیاه، آموزش در زمینه اوراق قرضه و سایر مشارکت‌های مالی، آموزش رفتارهای مناسب در برخورد با فضای سبز را مطرح نموده. بر همین اساس سوالات پرسشنامه تنظیم و بین تعداد ۳۸۴ نفر از شهروندان منطقه ۳ که از بوستان‌های اراضی عباس‌آباد استفاده می‌کنند با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک توزیع گردید.

۳-۵- پیشنهادها

- فروش اوراق قرضه شهری (اوراق مشارکت) توسط شهرداری به منظور توسعه، حفظ و نگهداری فضاهای سبز.
- اعتمادسازی توسط شهرداری از طریق اطلاع‌رسانی اقدامات مربوط به ایجاد، حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری، اعلام هزینه‌های انجام‌شده بابت طرح‌ها و پروژه‌ها و شفاف‌سازی در این زمینه
- سهیم کردن شهروندان مشارکت‌جو در منافع ایجادشده ناشی از ایجاد فضای سبز
- اختصاص تراکم ساختمان به افرادی که نسبت به اهداء زمین جهت فضای سبز اقدام می‌نمایند
- کاهش عوارض شهرداری برای شهروندان مشارکت‌جو
- تقویت مشارکت شهروندان در محلات، از طریق دخیل نمودن شورایاران همچنین همکاری شهریان جوان در ایجاد، حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری
- نام‌گذاری بوستان‌ها به نام شهروندانی که در اهداء زمین و یا احداث آن نقش اساسی دارند
- استفاده و بهره‌برداری از رسانه‌های گروهی بخصوص صداوسیما برای تهیه و ارائه گزارش‌های مستند و تأکید بر اهمیت فضای سبز در سلامتی جسم و روان شهروندان

- ایجاد وبسایت فضای سبز به منظور أخذ نظرات شهروندان و ایجاد ارتباطی دوسویه بین مدیریت شهری و شهروندان
- ایجاد اتاق‌های فکر در پارک‌ها و عضویت افراد فعال، خلاق، صاحب‌نظر و کارشناس در این اتاق‌ها
- برگزاری کارگاه‌های علمی-آموزشی برای علاقه‌مندان به فراگیری مسائل مربوط به اوراق قرضه
- فعال‌سازی هرچه بیشتر کلنیک‌های گل و گیاه در پارک‌ها

منابع

- ادیانی، سید یونس. (۱۳۸۳). اتاقی برای فکرسازی و فکرمندی. مجله پگاه، شماره ۱۲۹.
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۳). توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران. تهران نشر نی.
- ایران نژاد پاریزی، محمدحسین. (۱۳۸۶). فضای سبز شهری .
- بیژن زاد، محمدرضا. (۱۳۸۰). توصیه‌هایی در مورد مکان‌یابی، طراحی و نگهداری پارک‌ها و فضاهای سبز. مجموعه مقالات همایش‌های آموزشی و پژوهشی فضای سبز شهر تهران، سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران، جلد دوم.
- تقوایی مسعود و همکاران. (۱۳۸۹). تحلیلی بر سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری (مطالعه موردی، منطقه ۴ شهر تبریز). مطالعات و پژوهش‌های شهری - منطقه‌ای، شماره ۲.
- جمشید زاده، ابراهیم. (۱۳۹۰). مشارکت‌های مردمی و امور شهری (بررسی موانع، مشکلات و راهکارهای توسعه مشارکت‌های مردمی).
- خلد برین، علی، علیا، عقیل و جعفری، علی. (۱۳۸۸). فصلنامه جنگل و مرتع. فصلنامه علمی، اجتماعی، اقتصادی، شماره ۸۴.
- ریتزر، جورج. (۱۳۷۴). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی.
- سعیدنیا، احمد. (۱۳۸۲). فضای سبز شهری، کتاب سبز شهرداری‌ها. انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور .
- شیانی، ملیحه. (۱۳۸۴). شهروندی و مشارکت در نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی. فصلنامه حقوق تأمین اجتماعی، انتشارات علمی - فرهنگی - اجتماعی، سال اول، شماره یک.
- علوی تبار، علیرضا. (۱۳۷۹). بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهر. جلد اول، تهران: سازمان شهرداری‌های کشور.
- غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۰). مشارکت‌های مردمی و امور شهری (بررسی موانع، مشکلات و راهکارهای توسعه مشارکت‌های مردمی). اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، انتشارات جامعه و فرهنگ.
- کردرستمی، مجید. (۱۳۹۱). کارگاه آموزشی ارزیابان نظام پذیرش و بررسی پیشنهادها.
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۶۹). بررسی زمینه‌های مشارکتی روستائیان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی. تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- نمیرانیان، منوچهر و همکاران. (۱۳۸۹). نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت شهروندان در امور پارک‌های جنگلی (مطالعه موردی شهر تهران).
- هاشم‌خانی، میثم. (۱۳۸۹). کاربرد اوراق مشارکت شهری برای تأمین مالی نوسازی بافت‌های فرسوده (مطالعه موردی: پروژه امام علی (ع) . فصلنامه اقتصاد شهر، شماره ۶
- یوسفی، زینب. (۱۳۸۶). بررسی وجوه مختلف فضای سبز در ساماندهی فضای شهری. دانشکده معماری و هنر دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، گروه شهرسازی.
- A Faculty of Public Health report. (2010). How Our Natural Health Service Uses Green Space To Improve Wellbeing ,In association with Natural England.
- Arvanitidis, Paschalis. (2008). Guideline for the maintenance of urban green space. Department of Economics, Department of Planning and Regional, Development, University of Thessaly, Greece.
- Behzadfar, M. (2007). The Urban Identity, Looking In To Tehran As A City. Tehran: Tehran.
- B young-E Yang & Kang-Oh Lee. (2011). Green Dream, Green City working with People;The Story of Seoul Green Trust.
- krisdianto, Soemarno, Udiansyah, Bagyo Januwadi. (2012). What users said about urban green space: A challenge for building the resilient city of Banjarbaru, Indonesia International Journal of Development and Sustainability.
- Salazer, S.koster, P.R. (2008). A Double-Hurdle Model of urban green- areas Evaluation: Dealing

with Zero responses. Landscape and urban planning.

- Shah Md. Haq Atiqul.(2011).Urban Green Spaces and an Integrative Approach to Sustainable Environment, Journal of Environmental protection,
- Department of Asian and International Studies, City University of Hong Kong, Hong Kong, China.
- Sutton Karen.(2013). Local Citizen Participation:Case Study of a Community evelopment Board,University of South Florida, kesfoto@earthlink.ne
- Taylor Andrew. (2013). Green space issues in a comparative perspective: Berlin, Dublin,Marseille and Turin University of Helsinki.
- Thi Hien Nguyen. (2009). Citizen participation in planning & Management of Nguyen for center for action for the city Hanoi.

نقشه اراضی عباس آباد

ماکتی از اراضی عباس‌آباد

فضای سبز اراضی عباس‌آباد

افزایش فزاینده و پرشتاب جمعیت و رشد سریع شهرنشینی، به تبع آن نیازهای اقتصادی و اجتماعی شهروندان در دهه‌های اخیر، موجب عدم تعادل و توازن اکولوژیکی شهرها شده و هدررفت فضاهای سبز شهری در شهرها و حومه‌ها را به دنبال داشته است. یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار در اعاده این توازن، و اجتناب از گسیختگی آن، بهره‌گیری از توان و ظرفیت‌های بالقوه شهروندان است. واقعیت این است که مدیریت کلان‌شهری چون تهران بدون مشارکت واقعی شهروندان امری دشوار است چراکه بدون چنین مشارکتی، هزینه‌های هنگفتی در زمینه حفظ و نگهداری بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری بر مدیریت شهری تحمیل می‌گردد. تحقیق حاضر نشان می‌دهد که متغیرهایی چون مشارکت مالی، مشارکت اجرایی، مشارکت فکری و مشارکت در ارزیابی، مجموعاً بر حفظ و نگهداری از فضاهای سبز شهری تأثیر بسزایی دارد.